

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Deo Et Dei Cvltv

Chamier, Daniel

Frankfurt, 1627

Liber quartus, De Christo

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-914](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-914)

LIBER QVARTVS, DE CHRISTO,

Caput I.

DE DVARVM CHRISTI NATVRARVM VNIONE HYPOSTATICA.

DE DEO incarnato Seruatore, Redemptore q; nostro. deinceps acturi, fidem nostram sic profiteamur, conceptis verbis in Confessione Gallicæ articuli. 14. & 15. *Credimus Iesum Christum, Sapientiam & Filium æternum Patris naturam nostram assumpsisse, ita ut una sit persona Deus & homo Homo, inquam, & corpore & anima passibilis, nobis q; per omnia, excepto peccato, similis: ut ipse cuius caro sit vere semen Abraha, & Dauidis, quamuis arcana & incomprehensibili Spiritus sancti virtute fuerit suo tempore in utero beatae illius virginis concepta. Ac proinde omnes illas hæreses, quibus olim turbata sunt Ecclesia, ut illi veritati contrarias, detestamur: ac nominatim quidem diabolicas Seruati imaginationes. Domino nostro Iesu Christo imaginariam Deitatem tribuentis, ut quem videlicet dicat ideam & exemplar fuisse rerum omnium, & Filium Dei personatum, siue figuratum appellat. Denique corpus ei fabricantis ex tribus increati elementis compactum, ac proinde utramque naturam miscenti ac destruentis.*

II. *Credimus in una eademque persona, qua est Iesus Christus, vere & inseparabiliter duas illas naturas sic esse coniunctas, ut etiam sint unitæ, manente tamen unaquaque illarum naturarum in sua distincta proprietate, ita ut quem admodum in ista coniunctione, Diuina Verbi natura proprietates suas retinens, mansit increata, & infinita, & omnia replens: sic etiam natura humana manserit, mansuraque sit in æternam finitæ, suam illam naturalem formam, dimensionem, atque adeo proprietatem habens, cui nimirum veritatem humana natura non ademerit resurrectione, & glorificatione, siue assumptione ad dexteram Patris. Itaque sic Christum consideramus in sua Deitate, ut ipsum sua humanitate non spoliemus.*

III. *Reuocantur autem omnia, quæ de Deo incarnato, id est, Christo, quæri possunt, ad duo capita: agi enim necesse est, vel de eius persona, vel de eius officio. In persona considerantur, primum duæ naturæ scilicet diuina & humana, per quas vnus idemque Christus dicitur vere Deus æqualis Patri, & vere homo. similis nobis in omnibus, excepto peccato. Deinde earum naturarum vnio; quæ, quia constituit vniciam personam, ideo personalis, siue hypostatica fuit appellata: cuius significatio hæc est, Filium Dei ab æt. æ. no. verum Deum, subsistentem q; in propria persona distincta à Patris persona, in Virginitate Mariæ vtero sic assumptisse hominem (nam sic lo. i. non reformidabant vetustissimi, id est, vt postea cautius contra Nestorianos loqui cœpit Ecclesia, humanam naturam, ante id momentum assumptionis, nusquam existentem, ideoque nunquam per se subsistentem, id est, propriam personam constituentem, inquam, hanc humanam naturam assumpsisse, vt in conuentione vnus, indiuiduusq; personæ vnuerit: nõ eodem, sed certe simili vnionis genere, cum ea, quæ, in homine quouis anima rationalis compositi vnus, vt fiat vnus homo.*

IV. *Et de his quidem proprie nulla est controuersia disputanda; tantum calumnia discutenda gemina, altera, de ipsa vnioe: altera, de ea, quæ hanc vnionem consequitur, eorum vnionem proprietatem. Priorem seuerè exagitant tum alij, tum Posselinus Iesuita in refutatione responsionis Davidis Chytræi, Athetismo septimo. Caluinus dicitur cepit, esse extra tempora ab æterno Dei Verbo personam Mediatoris: & hanc quidem personam, inquit, non ab officio, sed à re ipsa d. finit. Itaque aperte indicant: e. edere cum Nestorio, duas esse personas, eorum vnionem alteram; & Nestorianis. Erunt forte, inquit, qui eum excusatum putet; intelligendo personam, non subsistentiam, sed officii qualitatem: Verum ea præciditur excusatio; quæ in editione Latina dicitur, Personam voco subsistentiam. Addunt Caluino B. Zam aduersus Brentium, scribentem duas esse in Christo hypostaticas vniones, vnã, in corpore, & anima simul personaliter vnitis: alteram, in d. & homine ad vnum Christum personaliter constituendum coeuntibus. Et Gautierus citat librum eius de vnioe hypostatica duarum in Christo natura vn. capit. b. 64. & 65. Item librum de omnipresencia carnis Christi contra Brentium.*

V. *Imo, cum Caluinus, tum Beza constanter propugnant veram de vnitate hypostatica doctrinam contra Vbiq; rari s; quorum hæresis mixta ex Nestorio & Eutyche, tantum illud mysterium cede pessumdat. Cuius locos? Istit. lib. 2. c. 14. §. 1. Quis Filius erat Dei. Filius homini factus est: non confusione substantiæ, sed vnitate personæ. §. 4. Procul abigendus est à nobis Nestorius, qui dum naturam distrahere potius, quam distinguere volebat, duplicem Christum ita commiscebat: quando Scripturam videbat clara voce reclamare, vbi & Filij Dei nomen inditur ei, quide virgine nascitur; & virgo ipsa mater Domini nostri appellatur. Cauendum & ab Eutycheana insania, ne dum volumus personæ vnitatem demonstrare, utramque Naturam destruemus. In formula confessionis fidei studio forum: Confiteor eum, qui est sapientia æterna Dei Patris & vnus cum eo essentia, indusse nostram carnem ita ut sit Deus & homo in vna persona. Audin' a Caluino & vnitatem personæ allertam, & Nestorium æque cum Eutyche abominatum?*

VI. *De Beza quid dicam? Nam singularæ (vt ita dicam) eius paginæ nihil aliud loant Quæstionum & responsonum parte prima. Quæstio. Atqui filius est Deus immutabilis: quemodo ergo factus est homo? Responso. Non per vnionem naturarum vel proprietatum aut transmutationem vlla Dei in hominem; vel hominis in Deum, quorum neutrum scripserit: sed tam arca & do-*

metica Deitatis filij est assumpta hominis natura connexionem, vt Filius Dei tam sit vnica persona, verus Deus, & verus homo, Iesus Christus. Et paulo post. Vniri vnionem vniciam personam dicuntur, quæ sic iunguntur, vt inde exurgat vna & eadem vnio, seu persona, si: ut anima & corpus sic vniantur ad constituendam vnã naturam humanam, vt in vnã personam, siue in vnũ indiuiduum coeant. Huius generis quoque est vnio duarum naturarum in Christo non ad vnũ quoddam tertium, sicut perperam censuit Eutyche, sed ad vnã hypostasin, siue personam constituendam coeuntium, atque vlla vel ipsarum naturarum vel essentialium proprietatum confusione: Vnionem autem dixi naturarum non hypostaton, ne ex duabus hypostasibus vna coaluisse existimetur, quum vna sit in Christo subsistentia, ipsius videlicet verbi propria, in qua etiam subsistit altera assumpta natura, videlicet humana. Nec enim persona personam; sed natura diuina, eaque in vnũ filij hypostasin (id est, quatenus filius, non autem quatenus Pater aut Spiritus Sanctus in ea subsistit) naturam humanam, propria, vt ita loquar, personalitate destitutam, assumpsit.

VII. *Ergo Caluinus: ergo Beza: ergo Catholici vniciam Christi personam agnoscunt. Quid Sycophantæ? potestne vt erubescant? Imo sine dubio suum illum iterabunt: Hæc nempe, contradicunt sibi ipsis. Nam huc deueniant anem, quum nihil habent tam, quo se opponant: nimirum, non olim tantum Hercules furens duplices vidit Thebas. En tibi Christianam sinceritatem! veruntamen, vt latreat caues, homines mentis non emoræ locum dabit innocentiæ, quam istinebulones, quomodo obutam voluit.*

VIII. *Caluinus c. 13. lib. 1. Institutionis, disputabat de tribus vere distinctis Trinitatis personis: ideoq; probabat variis Scripturæ locis filium esse vere Deum. Quo in sermone, quia fieri non poterat vt nullos citaret locos exis, qui de filio agunt in carnato; coactus est protesta in hæc verba: Eris autem Mediatoris personam nondum attingo, sed differo v; que in eum locum, vbi de redemptione agitur: quia tamen sine controuersia inter omnes consistere debet Christum esse illum sermonem carne indutum, huc optime conueniunt quacumque Deitatem Christi asserunt testimonia. En tibi calumniæ anam Posselinio & Bouerio. Rursum ex quo manifestatus est in carne Christus, Filius Dei vocatur, non tantum quatenus ante secula genitus ex Patre fuit æternus Sermo, sed quia mediator suscepit personam & munus, vt Deo nos coniungeret. En tibi calumniæ anam Gautiero.*

IX. *Sed respondeo, personam mediatoris dupliciter dici, nam persona Latinis aliquando significat qualitatem, qua quis ab aliis distinguitur, vt Cicero tertio de officiis, exuere dixit amici personam, induere iudicis. Alias autem vsu paratur pro subsistentia, siue indiuiduo per se subsistente. His positis, quid iam quæso Sycophantæ rodunt in Caluino? assumptam ab æterno personam Mediatoris. Sed vbi, quæso, hoc Caluinus? Nã in locis citatis nihil tale. Personam mediatoris a Caluino nondum attingi lego; at non lego assumptam ab æterno. Finxitne Posselinus vt alia multa? At Caluinus in responso Ecclesiæ Geneuensis contra Stancarum. Certe & d. d. æternus iam ab initio ante lapsum Adæ, & alienationem ac diffidium humani generis à Deo, fuit Mediator. Et cur non ita Caluinus, inquam? quum legeret agnum occisum, ab initio mundi? Attendite quæso vni Sophismatis: ab initio mediator: Mediatoris persona: Ergo ab æterno assumptam personam mediatoris. Ergo duas personas cum Nestorio. O Sycophantæ! Cuius tandem rei pudebit vos? Atqui primo, Caluinus nunquam dixit Filium Dei assumpsisse Mediatorem; sed egisse mediatorem: & Beza & d. d. p. Atqui si assumpsit mediatorem: mediator ergo alius fuit a filio; quomodo? quia assumpsit naturam diuinam humanam naturam; alia fuit & alia natura: At Caluinus: tantum abest, vt alium mediatorem doceret esse filio Dei, vt potius à vobis, Sycophantæ, impugnetur, quia mediatorem dixit non tantum qua hominem; sed etiam qua Deum. Non tantum igitur nunquam dixit assumptum mediatorem; sed ne potuit quidem dicere: sic tu mendacissimus, Posselinus.*

X. *Deinde, quid calumniæ personam mediatoris? aut quid hæc cū Nestorio habet commune? Nam Nestorius personas cogitabat hypostases totidem, quor naturas: vnã, inquam, hypostasin Deitatis, alteram humanitatis. Sæcine Caluinus, Sycophantæ? Atqui mediator non est hypostasis: ipsum illud, in quã, quod mediatoris nomine primo & per se significatur, nõ est hypostasis. Abeone longe vt probem? An vobis ipsis potius testibus vtar, Sycophantæ, qui fatemini personam Christi esse Deitatis: & negatis tamen esse mediatorem secundum Deitatem? Quid ergo? sine dubio mediator, non vnicius est, imo neque natura, sed est officium. Itaque tu, Gautiere, vbi animum habuisti: cum ex Gallica editione Institutionis, illud tantum citas? Suscepit personam Mediatoris quum Latine sit: Mediatoris suscepit personam & munus. Nam quum Gallice personam solam nominet; Latine autem personam, & munus, cur tu nebulo, non vidisti Latine personam & munus esse & d. d. d. Tu, in quã, qui in hac eadẽ sycophantia, vteris Latina editione, quæ Personam vocat subsistentiam; quam Gallica residentiam dixit, vnde tui gregales alterius calumniæ anam sumunt? Adeo vos estis vitiligatores, tyllabarum aucupes, Sycophantæ, nebulones: vno verbo, Ieluitæ.*

XI. *Sed ille personam definiuit subsistentiam. Ergo, cum negauit se attingere personam Mediatoris, intellexit subsistentiam. Oacuo: en Iesu iticum! O subtilitatem Gauterianam. Non enim Gautierus de Sophistarum vulgo: Peccat manifestum est & d. d. d. Personam subsistentiam vocat in mysterio Trinitatis: at non vbiq; Quum Patris personam dicit; dicit & cum Filij, & cum Spiritus Sancti. Ita est: haud aliter*

Calvinus docet; quanquam latabant contra hoc ipsum Sycophantæ canes postea An & ubique minime vero. Poruit ergo dici Calvinus alia, atque alia notione personæ vocabulum vsurpasse, quum de Christo loqueretur. At non potuit, nisi Sycophantice accusari Nestorianismi: sed Sycophantis nulla distinctio placet: nulla explicatio admittitur: Denique nulla est legitima *ἀπολογία*; Cur istuc? Cæci sunt; cæcorum duces. O vobis Sycophantæ, vel *ὕψιστοι*, vel *καλέστω*.

XII. A Caluino ad Bezam venio. Is Brentij Omnipresenciam confutâs scripsit, *Quum Christum nomino, unum dico ὁμοῦς ἄλλοις; & duas simul unitas naturas, quamvis diversissimas: τὸ λόγον αἰδιον̄ videlicet: & totam humanam naturam, id est, vera humana anima, & vero corpore humano constantem intelligo. Est igitur in unico & eodem Christo duplex uniois hypostatica exemplum: unum, in corpore & anima simul unitis; alterum, in τῷ λόγῳ & homine ad unum Christum personaliter constituendum coeuntibus.* Hæc verba vix tam cito exciderunt viro sanctissimo, quam exceperunt boni viri, magnæ tragœdiæ occasionem. Nonne sic habentur (inquit Feuardentius) duæ hypostases siue personæ?

XIII. Bona verba, Franciscane: Si tamen à te bona verba possunt expectari. Sed non audis vnū ὁμοῦς ἄλλοις? Quo modo ergo duas personas? Quo modo duas hypostases? Nimirum tam tu Græce es. Latineq; doctus, vt ne *ὁμοῦς ἄλλοις* intelligas, neq; personas, neq; ὁμοῦς ἄλλοις. Et cū huiusmodi monitis nobis est subinde confictandum: quibus, vt pote imperitissimis, nihil potest dari iniustius. Cæterum Bezam satis ipse Beza purgavit, qui in libro de Hypostatica Vnione duarū in Christo naturarum Iacobo Andree hoc dictum exagitant, primo respondit; non sequi necessario à se constitui duas personas: Deinde non erubuit hoc ipsum durius dictum retractare: exemplū modestiæ singularis, tū suo antagonista, tum maxime Iesuiri nunquā imitandum præbens. *Non recuso, quod ambigue scriptum fuit emendare.* Sed tu mihi Gaudierum hic vide aperte Sycophantam; qui rem sibi non compertam, tantum ex nescio quò blaterone oblatā carpit. Scripsit enim duas has hypostases à Beza assertas in hoc de vnione hypostat. ca libro, repetitas in alio de Omnipresencia: gemino mendacio: nam & hic liber illo prior fuit, & in hoc non repetitur, sed retractatum fuit id, quicquid est incommodi. O Iesuitæ, quando sani?

XIV. Quod si non satisfacere prior purgatio, quæ ipsa à Possuino tractatur iniquissime; et si nullo contra prolato argumento; sed propria dūtaxat auctoritate; quod toti ordini solene est; quasi totidem nobis dictatores, singulæ tonicæ illæ, quas *ἡμφοστικῶς* Sultanicas ab imperio appellat, nobis crearent: At debuit saltem posterior retractatio importunos clamores cōpescere. Quid enim? An vos omnem pœnitentiæ ansam semel præciditis? An creditis nō ferendū, vt si quid cui imprudēt̄ elapsū est, id nunquā liceat retractare? At nunquā efficiēt̄ quorūlibet Sycophantarū immodesti strepitus, ne vllus quidem Sultanicæ imperia, vt Catholicos pœniteat proficere in melius: & imitari boni illius Patris Augustini exemplū. Confecit ille Retractionum libros, nec postea quisquā obiecit illi, quos tū recantando purgavit errores. Imo, cū Hieronymus non nihil in eius epistolis obseruasset nō satis caute dictū de vsu Iudaicorum rituum: nec tantū obtrussa: sed certe multo *σπερμῶς* excepisset: nō tam indignatus quod ab homine modestiæ charitatis fines excedente vellicaretur: quam gaudius quod opportune moneretur. *Fateor sane, inquit, in eo quod epistola continet mea, quod ideo sacramenta Iudaorum Paulus celebranda suscepit, quū iā Christi esset Apostolus, vt doceret non esse perniciosā, his qui ea vellent, sicut à parentib; per legē acceperant, custodienda: minus me posuisse illo dūtaxat tēpore, quo primū fidei gratia reuelata est.* Paucit hæc ingenua confessio hominem alioqui iratum, & ferocioris ingenij. Quid igitur de nostris censemus Papistis? Certe non tantum nihil habere cōmune cū Hieronymi virtutibus; sed etiā eius vitia, si qua fuerunt, longe superare. Bezam vero non ideo esse hæreticū, quod illi sint Sycophantæ, iam puto vident omnes.

C A P. II.

De Communicatione idiomatum.

I. DE Communicatione idiomatum Bellarminus aliter Bezam & Martyrem perstringebat lib. 3. de Christo c. 9. Communicatio idiomatum, aiebat, non est realis respectu ipsarum naturarum; vt volunt Lutherani, neq; est plane verbalis, vt vult Beza in libro contra Brentium: & Petrus Martyr in dialogo de Duabus Naturis. Sed Gretserus longe violentior ita instat, vt nullam excusationem admittat.

II. Respondet Bellarmino Danus: eam prædicationē, quæ vocatur *ὁμοῦς ἄλλοις*, mere esse verbalē ratione naturæ, de qua alterius propriū attributū licenuncietur; non autē ratione totius personæ, & suppositi Christi, cui teipla competat, quoniā vni eius parti resp̄sa congruat, sed alteri naturæ tantum verbaliter, & propter vnionis cum altera vinculum arētissimum. Respondet & Iunius in eundem sensum: Martyrē & Bezam loqui de duabus naturis Christi oppositè, non autem cōpositè: quū autem sit oppositio; aut naturæ habetur ratio in sese, plane verbalem esse cōmunicationem. De quorum verborū sensu varie Gretserus *φλυαρῶς*, & tantem scopum attingit: nam omnino hic sensus est, quum attributū vnus naturæ prædicantur de altera in concreto, vt, Deus est natus de Maria, homo est immensus: prædicantur in primū propositiōne afficere naturam diuinam: in secunda humanam: sed tantum verbaliter; realiter tamen ipsam personam, quæ ita denominatur ab alterutra natura.

III. Ego vero obseruo Bellar. non potuisse pauca hæc verba de Beza & Martyre absq; calumnia concipere. Nam cur negat cōmunionē idiomatum esse plane verbalem? vt vult Beza & Martyr? aut vbi tandem legit apud Bezam, apud Martyrem cōmunionē idiomatum esse plane verbalem? esse verbalē scio dixisse, sed plane verbalem Bellar. dico dixisse, illos nego. Nam qui cōmunionē idiomatum plane verbalē dicit: is negat vllō sensu eam esse realē. At Beza & Martyr non absolute verbalē esse dicunt; sed naturarū respectu: plane eodē sensu cum Bellarmino: cuius hæc disertata verba: *est realis quiddē, sed respectu hypostasis vtriusq; natura: non autē respectu ipsarum naturarum.* Ex quib; facile quiuis conficiet, eam cōmunionem respectu naturarum esse plane verbalem: quod si dixisset de Beza &

Martyre, veritati consentiente: locutus equidem fuisset: sed cum in dē elicit ab istis viris piis eam cōmunionem dūtaxat verbalem constitui, respectu tam personæ, quam naturarum, falsitatis atque flagitiosæ calumniæ affinem se constituit.

IV. Non erat autem Gretsero docendum, falso de naturis in abstracto prædicari alterius proprietates, siue in concreto, siue in abstracto. Nos n. pridem sciebamus, falso dici, Deitas Christi est mortalitas, siue mortalitas: & humanitas Christi, est omnipotentia, siue Omnipotens. Imo id ipsum Beza in Brentio reprehendebat, quod putaret de Diuina natura dici eadem quæ de Deo, & de humana natura eadem quæ de homine: id est, de abstractis, siue per se consideratis naturis, eadem atque de ipsa persona, quamvis ex alterius tantum nomine, puta Dei, vel hominis, appellata, prædicari posse existimauerit, quod tamen neque in Scripturis vsquam, neque in Orthodoxis scriptis inueniri queat.

V. Sed ad rem tandē accedens propius, probare nititur, Bezam in Christo penitus nullam realem vtriusq; naturæ idiomatum cōmunionē, & consequenter nullam realē idiomatum de naturis prædicationē, agnouisse, aut admisisse. Quibus tamē in verbis suo more agit Sophista, aut simulata necessaria distinctiōe: adeo vt & verū dicat, & mentiatur tamē. Nam illud, nullam realē esse vtriusq; naturæ idiomatum cōmunionē; certo certius est, si intelligas naturam inter se: at falsum, si naturarū cum persona. Nam quemadmodum certū manere in vnione hypostatica naturas suis proprietatibus distinctas: ita & certū, quia p̄eam vnionē ambæ naturæ coeunt in vnā personā, singularum naturarum proprietates fieri totius personæ: ac proinde eateus realē esse cōmunionē. Realiter, n. Deus ille mortuus est, & homo ille est ab æterno: nimirū quatenus & Deus & homo vnū idemq; suppositū designant, vere Deum & hominē.

VI. At illud, nullam realem idiomatum de naturis prædicationem, quam absurde dictum? Vel n. intelligit idiomatum prædicationem de naturis suis: & tum quis vel mente concipere possit Bezam aut Martyrem, tam fuisse sensu communi vacuos, vt negat̄ de natura diuina prædicari posse sua idiomata, aut de natura humana sua? Hoc est, negat̄ dici posse Deitatem Christi æternā, humanitatem temporalem? Quod si intelligit idiomatum prædicationem de naturis non suis, hoc est, humanitatem de Deitate, diuinorum de humanitate: quis ferat hominē, id in Beza in Martyre non ferentem, quod is ipse, in cuius gratiā tantum laboris suscepit ipse, inquit, Bellarminus *ἀγρίῳ* asserit, hoc casu cōmunionē nō esse realem.

VII. Itaq; hoc habeat breuiter, quo tota inducatur eius disputatio; non fuisse probandum à Beza nullam agnosci realem cōmunionem, aut et prædicationem proprietatum diuinarum de humana natura: vel contra, humanarum de Diuina: nam hoc non tam faceret, quam profiteretur Martyr & Beza: sed probandum potius, eosdem vel nullam agnosere cōmunionem proprietatum realem respectu personæ, vel male sentire cum asserunt non communicari realiter proprietates diuinas humanarū; aut humanas diuinæ naturæ. Et quum horum neutrum præster, scito se esse calumniatorem merum: Martyrem vero & Bezam viros sanctos.

C A P. III.

De Christi Natiuitate.

I. HIs elucidatis, proximum est, vt de Christi natura humana specialiter agamus. Et primo quidem, de natiuitate: secundo, de anima: tertio, de persona: quarto, de resurrectione: quinto, de duobus corporibus. Et de natiuitate quidem credunt Catholici, nam esse Christum ex Maria virgine: secundum Prophetas: quod ipsum rursus Papistæ profitentur.

II. Quid ergo? Nemp̄ de sensu quo Maria dicitur virgo, litem mouēt. Nam Catholici Virginitatem dicunt ex vsu communi à viro intactam. Itaq; Christum natum ex virgine; quia cum reliqui omnes homines, nullo excepto; nascantur ex concubitu viri & mulieris: iste tamen, quantumvis vere homo, natus sit ex Matre nullius viri concubitu passus: nemp̄, vt vere sit *ἄπυρρον* quoad humanitatem; sicut est *ἀπύρρον* quoad diuinitatem. At Papistæ præterea curie ferimantes pudoris arcana, meatus nullos solutos volunt: negantque Christi corpus ex vtero prodisse communi hominum lege: sed profus elauso vterō. Atque hac occasione magnas aduersum nos tragœdias excitant. Scripserunt Feuardentius Theomachia lib. 4. c. 2. Cottonus Instit. lib. 1. c. 3. Bellar. de Eucharistia lib. 3. c. 6. Gregor. de Valentia Comment. tom. 3. disp. 2. q. 2. punct. 1. Vasques in 3. Thomæ disp. 121. Sapeus Aphorism. 11.

III. Nec nos sane ignoramus in ea sententia fuisse non paucos Patres Catholicos: ideoq; nō libenter inquirimus in hæc arcana, quæ nusquam Deus in suo Verbo reuelauit. Verum tamen, quia sic obdurant aduersarij vt nullam omnino nostri calumniandi ansam, quamlibet tenuem, missam faciant: atque adeo hanc ipsam ob causam nos vociferatur negare Mariæ perpetuam virginitatem: libet ostendere nos nec ratione destituti, nec auctoritate: quum etiam hac in parte, censemus nobis non dissimilem fuisse primogenitum illum nostrum: qui naturæ nostræ miserias assumere non est dedignatus: imo insuper, ne eos quidem qui aliter sentiunt vlla necessaria causa moueri. Et hoc prius.

IV. Ergo, primum Papistis argumentum à Symbolo: in quo articulus disertus, *Natus ex Maria virgine* Et Esa. 7. *Ecce virgo concipiet & pariet Filium* Non solum concipiet, sed & pariet.

V. Respondeo, nihil esse istis verius oraculis: adeo vt qui fidem deroget, anathema esse mereatur. Sed si virgo semper fuit Maria, non sequitur tamen clauso profus vtero Christum exisse, quod aduersarij volunt. Ratio est, quia aliud est virginitas, aliud vterus clausus, & potest virgo esse, cuius tamen apertus sit vterus. Virginitatem veteres de finebant ab abstinentiā viro. Chrysost. Homil. in Cœmeterij appellationem, apud Gretserum tom. 2. de Cruce: *Παρθένος ἡ Ἐύα ἔτι ἡ δὲ ἀδελφὴ Ἰωάννου. Virgo erat Eua: necdum enim virum cognouerat.* Eligus hom. 2. *Cum mulier non tantum virginitatem amittat, quando parit: sed quando cum viro dormit.* Thomas 2. 2. q. 152. art. 1. definit, *Integritatem corporalis membri per accidens se habere ad virginitatem, in quantum seilicet per hoc, qd ex proposito voluntatis abstinet a delectatione venerea, remanet integritas in membro corporeo. Vnde si contingat, quod per alium modum aliquo casu membri integritas corruptatur, non magis*

& Anna. *αὐτὴν ἐν τῷ ἱερῷ ἡ ἱσθμὸς ἡ μήτηρ, ἡμφανίσθη τῷ νόμῳ ἕνοι γαίμω, καὶ τὸ ἕν-
 σπέρμα τῆς ἁγίας, τὸ ἀνοίξαντα ἐν τῷ πνεύματι, καὶ κλειψα πνεύματος καὶ ἀνοίξαν-
 ται. Ascendit mater ad sacrum templum, ostensa regi novum miraculum.
 Et partum qui querebatur, qui aperuisset uterum virginis, nec clau-
 stra virginis dirupisset. Tum explicans: διότι πᾶσαι μήτρα ἐν ὕδα-
 τος πρῶτον ἀνοίξανται καὶ οὐκ ἀνοίξανται ἀπὸ τοῦ ἁγίου. Quia omnis
 vulva ex coitu primum aperta, et semine conspersa, principium parendi acci-
 pit: ἢ τῆς τῶν ἁγίων, ἀδὲ ἢ ἀπὸ τοῦ ἁγίου, ἀδὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου, ἀδὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου, ἀδὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου.
 Huius autem uterum, neque prius apertus, neque semine conspersus, fru-
 ctum edidit, et supra naturam, et tamen eiusdem naturae, secundum unionem
 indivisum: idque absque detrimento, ut maius sit miraculum. Nempe, ut il-
 lud de non effractis claustris intelligatur de non precedente coitu: non
 vero de ipsa natiuitate, ad quam non pertinet.*

XVII. At Bellarminus has authoritates eludit, ut putat, facile. Id enim Patres solum docere Christum sua virtute, non auxilio obstetricum, vel alia humana opera, de vtero egressum, sed ipsum sibi aperuisse aditum.

XVIII. Rursum aditū dixit, quasi sermo esset de immitendo in vulvam infante: non de educendo potius. Secundo, quid illud non fuisse ope humana egressum? Aut quis de vtero vnquam partu feliciter loquutus est? Quasi nesciant omnes ab obstetricibus non educi; sed tantum excipi infantes: qui ipsi vi quadam arcana naturae sibi exitum patefaciunt. Et hoc illud est, quod hi omnes Patres voluntia Christo obseruatum. Patet ex ipsis verbis. Nun enim hanc partitionis aperturam opponunt vli obstetricum artificio; sed congressu virili. In aliis, inquit, non infans aperit vuluam primo in partu: sed ante partum vir in congressu. At hic, cum nullus praecesserit congressus, non potest etiam aperta dici vulua ante partum: sed in ipso duntaxat partu. Res est nimium aperta. Thomas videbatur acutior, parte 3. quaest. 28. art. 2. hanc apertionem non significare, et separationem communem claustris pudoris virginei: sed solum exitum prolis de vtero matris. Quamquam hoc ipsum aperte est. Illudere lectori. Primo enim haec noua est tyrannis, quae vocabulis abutitur impotenter, ut id non significant, quod significant. Secundo, nulla tum vis esset eius, quam dixi, oppositionis: ut non vir aperuerit, sed infans. Nam sine dubio in priori membro aperte non significat solum exitum.

XIX. Sed alii supersunt discretiores loci, quibus haec strophae nunquam faciam faciant. Qui loci pronunciant, Christum natum ex vtero materno, lege communis. Ambrosius de Incarnationis Domini Sacramento, c. 6. *Secundum conditionem corporis in vtero fuit, natus est, lactatus est, in praesepi est collocatus.* Ignatius ad Trallianos *ὡς καὶ ἡμεῖς, ἔχοντες ἀσπύδιον, καὶ ἀλφειὸν ἐπιχρῆν, ὡς καὶ ἀλφειὸν ἐκάλυψε τὸ σπέρμα, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίου καὶ ἡμεῖς.* In vtero gestatus est sicut et nos certis mensibus circumuere editus est, sicut et nos. Et vere lactus pastus est, et cibo potuque communis, sicut et nos. Epiphanius haereti 77. omnia asserens in veritate Christum perfectisse quae de eo scripta sunt. addit & hoc: *ὡς καὶ ἡμεῖς, ἔχοντες ἀσπύδιον, καὶ ἀλφειὸν ἐπιχρῆν, ὡς καὶ ἀλφειὸν ἐκάλυψε τὸ σπέρμα, καὶ τὸ πνεῦμα ἁγίου καὶ ἡμεῖς.* Per genitales meatus in veritate perceptus. Hilarius lib. 2. & citatur a Leone Romano Epistola illa famosa ad Leonem Augustum. *Dei imago inuisibilis pudorem humani exordij non recusauit: et per conceptionem, partum, et exitum, et curas, omnes naturae nostrae contumelias transcurrit.* Et, paucis interpositis: *Qui omnia continet, et per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur.*

XX. Discretius isti. Hieronymus ad Eustochium de custodia virginis. *Dei Filius pro nostra salute hominis factus est Filius. Nouem mensibus in vtero, ut nascatur expectat, fastidia sustinet, cruentas egreditur, pannus involuitur, blanditus delectatur.* Et de hio, rodigo ad Damasum, quae Epistola est 147. *Qua maior potest esse clementia, quam vs Filius Dei hominis filius nascatur, decem mensium fastidia sustinet, et partus expectaret aduentum? Satiū vehementer Hieronymus? At Tertullianus longe vehementior. Nihil enim omittit eorum quae accidere solent in quotidianis puerperiis: cap. 4. lib. 1 de carne Christi, disputans contra Marcionem. Igitur si neque ut impropribilem, neque ut periculosam Deo repudias corporacionem, superest ut quasi indignam reicias, et accuses. Ab ipsa quidem exorsus odio habita natiuitate, per ora, age: iam spurcitas genitalium in vtero elementorum, humoris et sanguinis sorda coagula; carnis ex eodem caeno alenda per nouem menses: describe vterum de die in diem insolentem, grauem, anxium, totum interitum (& hic quidem totum quid est? ego non video: itaque libens legam tortum.) libidinibus, fastidij et gula. Inuehere iam et in ipsum mulieris ententis pudore, vel pro periculo honorandum, vel pro natura religiosum. Horres utique et infantem cum suis impedimentis profusum: utique et oblitum. Et designaberis, quod pannis dirigitur, quod unctioibus formatur, quod blanditis deridetur. Et paulo post: *Amauit ergo cum homine etiam natiuitatem: etiam carnem eius: nihil amari potest sine eo per quod est id quod est. Aut aufer natiuitatem, (sic enim lego) et exhibe hominem: adime carnem et praesta quem Deus redemit. Si haec sunt, homo quem Deus redemit, tu haec erubescenda illi facies, qua redemit et indigna: qua nisi dilexisset, non redemisset.* Rursus: *Non erit iam stultum credere in Deum natum, et quidem ex virgine: et quidem carneum, qui per illas naturae contumelias voluit atque sit.* Capite 23. *Peperit quae peperit. Et si virgo concepit, in partu suo nupsit, non nupsit, ipsa patefacti corporis lege.**

XXI. Bellarminus, dissimulatis penae reliquis, de Tertulliano responderet: primo, ambiguum esse quid sibi voluerit: secundo, non magni faciendam eius autoritatem, dum contradicit aliis Patribus: & cum constat eum hominem Ecclesiae non fuisse, ut loquitur Hieronymus.

XXII. At qui, inquam, tam perspicue loquutus est Tertullianus, ut quid senserit a nemine ignorari possit. Certè, neque Rhenanus, neque Pamelius potuerunt dissimulare. De autoritate leuiculum est contemderet: maxime cum sit falsum contradicere aliis Patribus. Quibusdam concedo: sed omnibus falsum. Imo, nos ei comites addidimus nonnullius nominis. Quibus si aliquid defuerit Papistae, saltem patienter quaestionem inter illas reponi, in quibus curiositas maior est, quam necessitas. Nec eos statim superbe, imo tyrannice damnent, tanquam haeticos, qui virginem & ante partum & in partu fuisse Mariam confidentes: tantum vir-

ginitatem aliter definiant, & definiant ex communi vsu omnium linguarum, consensu etiam Patrum.

C A P. IV.

De beatitudine anima Christi argumenta Papisticae Scripturis.

I. DE anima Christi quadruplex quaestio est: Vna de Beatitudine: altera, de Fide: tertia de Scientia: quarta, de Peccato. Sed duas has postremas Bellarmius libri quarti de Christo, capite primo confudit, ealundem causa: at nos more nostro separatim sumus in gratiam innocetiae.

II. Primam inuenio disputatam a Melchiore Cano loco Theologiae libri 12. cit. testato in vtramque partem argumenta esse adeo probabilia, ut neutra firme stabilita videantur. Sed constantius a Feuarentio Theomachiae lib. 4. c. 4. & Zacharia Bouerio tomi 2. lib. 2. Examinis quae. c. 14. Iacobo Gautiero in anatomia Caluinismi dilemmate 83. partis 1. Et his quidem accusantibus nos seuerissime, docere, Christi animam parem omnino nobiscum miseriae conditionem, a beatitudinis felicitate ac dono longe distantem, esse sortitam.

III. Apud nos vero nusquam haecenus disputatam vidi: neque vero quicquam aut Canus aut Feuarentius potuit, aut alius recitare huc proprie pertinens: sed tantum nonnulla, quae ad sequentia capitula, ut ne cisse omnia, fidem habuisse, & similia quaedam, quibus suus locus futurus est. Res tamen ipsa loquitur: & nos non erubescimus credere, Filium Dei naturam assumptis esse nostram; non qualis omnino fuit ante peccatum, aut qualis est futura post resurrectionem: sed qualis nunc post peccatum, excepto vnico ipso peccato, quicum nihil habuerit vnquam commune: verum infirmitates ortas a peccato non recusasse: haec nostra professio est. Itaque probare non possumus eos, qui sua freti temeritate, audent statuere, iam tum ab initio sui eam animam personaliter vnitam Deitati, perfecte fuisse in seipsa Beatam, id est, actu frucentem illo statu, qui longissime distet a praesenti miseria.

IV. Fuisse perfecte beatam illi probant hoc primo argumento, ex Ioannis 1. *Vidimus gloriam eius, quasi vnguenti a Patre: plenum gratia et veritate.* Hinc Bouerius; affirmat, inquit, Ioannes Christum mortali corpore adhuc indutum, caelesti gloria donatum: quod beatitudinis animae radium in carne Christi effulgentem contemplatus fuerit in transfiguratione. Et vidisse probat ex primo primae. *Quod fuit ab initio, quod vidimus, et manus nostra contrectauerunt de verbo vita, annunciamus vobis.* Et hanc gloriam fuisse non corporis, sed animae, elicit ex poster. Epistola Petri, c. 1. *Neg, enim doctas fabulas sequuti, notam facimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, et praesentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a Deo Patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiusmodi a magnifica gloria, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de caelo allatam, cum essemus in ipso monte sancto.* Tum non est, inquit Bouerius, existimanda ea gloria magnitudo, cuius Petrus speculator fuit, aliunde orta, quae ab anima beatitudine: teste Damasceno Ser. de Transfiguratione. *Moses quidem gloria externa aduentante glorificatur. At Dominus Iesus haudquaquam a seipso gloria ornamentum habebat, verum insita diuina gloria claritate manans.*

V. Haec illa: a quo vnitam potuisset obtineri, ne tam inepte abuteretur nostra patientia. Iuuabo, ut potero, si non eum, at certe lectores; quibus ille ambages sunt molestae. Quisquis gloriam habet non ascientiam, sed intrinsecam; eius anima est beata, ab ipso sui initio. At Christus habuit gloriam intrinsecam. Ergo eius anima beata fuit ab ipso sui initio. Probatur assumptum ex I. Ioannis, & a transfiguratione.

VI. Respondeo, multam esse in terminis ambiguitatem. Primum, gloriam intrinsecam dici, vel secundum personam, vel secundum naturam. Item, habere gloriam secundum actum, vel perpetuum, vel transeuntem, & vti dicam, momentaneum. Gloria secundum personam, est gloria Deitatis personaliter vnita naturae humanae. At gloria secundum naturam, ea est, cuius capax est humana natura per se. Habere secundum actum perpetuum, est, cum quod habetur, non recedit. At secundum actum transeuntem, cum id ipsum quod habetur; non est, nisi ad tempus aliquid.

VII. Dico igitur de gloria secundum personam concedi minorem. Nam quicquid Dei est secundum naturam, id ipsum est eius natura, quae nostra est per vnionem. Sed negatur maior, quam nullis argumentis Monachus dignatus adstruere; maluit tanquam per se notam ponere. Sed etiam, non animam duntaxat, sed etiam corpus ipsum Christi gloriam habuit hanc ipsam personalem. Nec tamen quisquam fuit Papistarum, qui contenderit corpus Christi fuisse ab sui initio beatum perfectissime. Cur, si non sit falsissimum axioma? Nam ceteroquin tam fuit corpus vnatum Deitati, quam anima. Nam profecto, si quicquid habet gloriam personaliter intrinsecam est perfecte beatum ab initio suo. Et Corpus Christi fuit perfecte beatum ab initio suo. Ergo, Corpus Christi fuit perfecte beatum ab initio suo. Aut si hoc non fuit, ne illud quidem.

VIII. Iam vero, si ad alterum genus gloriae intrinsecae fiat transitus, nisi vnium cuius ipsa capax sit humana natura in se, conceditur minor de actu transeunte: Et concedimus probari per illam transfigurationem. Sed negatur maior. Nam alioquin, ut prius, consequens esset corpus ipsum fuisse ab initio sui beatum. Non enim sola anima vsa tunc est ea gloria: sed etiam corpus. Et quidem tam certo, ut non describitur ea gloria nisi per corpus, Matthaei 17. *Transformatus est coram eis, et splenduit facies eius ut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba ut lux.* Itaque Maldonatus, *Non igitur Christus diuinitatem suam, quae corporeis oculis non videtur, sed diuinitatis speciem, et corporis gloriam ostendit.* Tum autem manifestum est perfectam beatitatem non posse consistere in actu momentaneo.

IX. Quod si argumentum intelligatur de gloriae actu perpetuo, conceditur equidem maior: sed falsa est minor. Non enim fuisse Christum gla-

glorificatū hoc actū gloriæ, manifestum est, ex oppositis huic gloriæ do-

loribus, ac denique morte ipsa, vi sumus paulo post dicturi. X. Neque probatur oppositum. Nam quod attinet ad locum illum ex

Ioannis, nego hunc pertinere ad illam gloriam Christi, secundum eam naturam, qua homo fuit. Et prius, minime omnium ad illā transfigurationē factam in monte, quā in eptē somnauit Bouerius. Theophylactum audi.

XI. Quid fuit igitur Maldonatus, Gloriam eius vocat signa diuinitatis, quā multo in eo reb. apparebant. Toleus. Verior expositio est, ut gloria sit totū illud, quo Christus in hoc seculo suā comprobauit diuinitatē.

XII. Quid nunc expectat amplius Sophista, ut euincam non fuisse beatitatem animæ. Nam alioquin Apostoli, quos Christus promiserat facturos paria, aut etiā maiora, iam actū fuissent beati: quos tamē Paulus restatur fuisse saluos factos.

XIII. Caterum hæc ipsa omnia propterea dici gloriam Dei, quod sint argumenta & indicia gloriæ Dei, id est, Deitatis. Atque adeo Deitatem ipsam proprie dici gloriam hoc loco, ex istis discas licet.

XIV. Athanasius contra Arianos, orat 5. Δόξα δὲ οὐκ αὐτῆς εἰς τὸ σαρκοῦ, ἀλλὰ τῆς λέξης. Non enim de gloria ipsius carnis loquutus est, sed de gloria verbi. Basil hom. de Fide.

XV. Quæ sine dubio Damasceni mens fuit; etsi eius sermonem de Transfiguratione ego quidem nullum viderim. Vndecumque autem Bouerius hauserit, nihil est, quod nos quidem in oīti audiamus.

XVI. Causa paulo aliter. Illam, inquit, animam talem existimemus necesse est, qualem decebat eam esse, quæ Deo esset vel maxime coniuncta: nimirum, vndecumque perfectam: omnibusque omnino numeris absolutā.

carata, fuisset profecto imperfecta: magna quippe humanæ menti perfectio deest, si felicitas desit: ac videre Deum per speculum in ænigmate imperfecti hominis est.

XVII. Repondeo, negari maiorem: si enim esset necessaria, & hanc esse oporteret. Quicquid est maxime vnitum Deo, est vndecumque perfectum. At hæc falsa est enunciatio: exemplo corporis, quod fuit Deo vnitum eadem vnione cū anima.

XIX. Secundum argumentum ex eodem c. Deum nemo vidit vnquā: vnigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Hic Bouerius notat differentiam ponit inter vnigenitū & adoptiuos: hōiū nemini inter homines viuenti, Deū esse visum, ita vt inde perfecta beatitudo consequeretur.

XX. Similis stupor præcedenti. Enimvero, quid est in sinu Patris esse? frui Deo, inquit Bouerius: Atqui frui Deo est amari à Deo. Nonne Ergo igitur illud esse in sinu Patris, id est, in amore Dei esse.

XXI. Sed, quid illud igitur est, esse in sinu Patris? dicant Papista primi. Toleus. Mihi ideo in sinu esse videtur, quia ralem coniunctionē & propinquitatem habet, vt Dei occultati sint manifesta.

XXII. Dicant nunc Veteres. Cyrillus. Vnigenitum Filium appellauit, & in sinu Patris esse affirmauit, vt ab omni creatura eum separaret, & ex Patre propriam substantiam habere, & in Patre esse ostenderet.

XXIII. Iam res est in aperto. Nam differentiam notari inter naturalem filium, & adoptiuos, negari nequit. Neque enim adoptiuorum vllus est in sinu Patris: alioquin esset coessentialis.

XXIV. Respondeo igitur esse in sinu Patris dici, vt prius, vel secundum naturam, vel secundum personam. Secundum personam, conceditur minor, sed negatur maior.

XXV. Sin autem secundum naturam, conceditur profecto maior: sic tamen, vt beatitas intelligatur essentialis: nam vt hæc habeatur aduentitia, nihil opus esse in sinu Patris. Sed negatur minor.

XXVI. Huic tamen minori confirmandæ mirabile est argumentum: Eundem dici esse in sinu Patris, qui annunciatit. At hominem annunciasse. Ergo secundum humanitatem fuisse in sinu Patris. Quasi diceret, qui est in sinu Patris, est consubstantialis Patri.

est in sinu Patris: Ergo, secundum humanitatem est Patri consubstantialis. Indignationem tenebit Theologus: Nimirum aliud concluditur, quã fuit præmissum. Conclusio esse debuit. Ergo homo est in sinu Patris: vel, Ergo qui in sinu Patris, idem homo: quod verissimum secundum personam. Sed et si homo, non tamen secundum humanitatem.

XXVII. Tertium argumentum ex c. 3. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo.* Sed hunc locum Bouerius agnoscit esse difficilem: Itaque in eo prolixius nugatur. Verum ego contraham: Quisquis ascendit in cælum, & in cælo est, ille fruatur animæ beatitudine perfecta. At Christus ab initio suo secundum humanitatem suam, ascenderat in cælum, & ibi erat. Ergo, Christus ab initio suo fruatur animæ beatitudine perfecta. Minori probandæ ille locus est.

XXVIII. Respondeo, negari minorem. Certum est enim Christum secundum humanitatem, nec ascendisse in cælum, nec fuisse in cælo: nisi tum in morte secundum animam, iuxta illud, *hodie eris mecum in paradiso:* tum post resurrectione quadragesimo die secundum etiam corpus: Ioannis 20. *Nondum ascendi ad Patrem meum.*

XXIX. Nec probatur minor ex illo loco: in quo ascensus dicitur secundum Deitatem: testibus cunctis interpretibus. Augustino in Ioannem tra. 12. *Ecce hic erat, & in cælo erat. Hic erat carne, in cælo erat Divinitate. Imo ubique Divinitate. Natus de matre, non recedens à Patre.* Euthymio: *Qui iuxta divinitatem in cælo est, siue cælestis. Thoma: Nō intelligendum est, quod Filius hominis secundum humanam naturam de cælo descenderit, sed secundum suam divinam.* Et post, *Descendere ergo de cælo dicitur de Filio hominis, non secundum humanam naturam, sed secundum divinam: secundum quam convenit ei ante incarnationem de cælo fuisse. Iterum, descendit de cælo, non quidem desinens esse sursum, sed assumens naturam, qua est deorsum.* Fulgentio ad Thrasimundum lib. 2. cap. 5. *Nescit Dei in terra visio, & cum hominibus conversatio Deum immensum putaret (an putaretur) alienasse de cælo propter hoc ipsi Filius, ut immensitatem divinitatis sua in terra positus demonstraret: & secundum hominem, quem suscepit, in terra positus, secundum Deum, quod semper erat, præsentem se etiam de cælo doceret, ait, Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit Filius hominis qui est in cælo. Non quia humana Christi substantia fuisse ubique diffusa, sed quoniam unus idemque Dei Filius, atque hominis Filius, verus Deus ex Patre, sicut homo verus ex homine, licet secundum veram humanitatem suam localiter tunc esset in terra, secundum divinitatem tamen, qua loco nullatenus continetur, cælum totum implet & terram.* Vide etiam Vigilium contra Eutychem lib. 2. c. 3.

XXX. Addo recentes Papistas. Maldonatum, *Ascendisse iam tunc dicebatur, non quod Divina ascendisset natura, neque quod ascendisset humana: sed per communicationem idiomatum: quia Filius hominis cum in terra esset, in cælo quoque esse dicebatur: quia idem Deus erat, & Deus erat in cælo.* Magus, opinor, Theologicum hoc est: *quam quod quidam dicunt, in cælum ascendisse, quia eius anima beatâ erat.* Toletum. *Dicitur esse in cælo quando hæc loquebatur, ratione divina natura: dicitur descendisse de cælo, ratione divina ut principij, ratione humana ut termini.* Nam Deum descendisse de cælo non est aliud, quam Deum, qui in cælo est, hominem factum esse. Perierum, in id caput: *Dicitur Christus descendisse de cælo, non ratione humanitatis assumpta: sed quia cum antea, ut Deus, fuisset in cælo, postea humana carne & natura indutus, apparuit in terra.* Salm-ronem, *tomi octavi tractatu sexto: Nihil est aliud descendisse de cælo, quam illud ipsum quod dixit initio huius Evangelij, Verbum caro factum est.* Et post, *Quod quia in terra, ubi mater erat, factum est, merito videtur verbo descendit, ad inferiorem locum designandum.* Iterum: *subditur qui est in cælo: quia divinitas eius humanitate assumpta includi nequirit.* Is consensus est plurimorum interpretum, paucis admodum discrepantibus.

XXXI. Contra tantum consensum disputat tamen Capucinus: primū à voce ascendendi: deinde, à nomine Filii hominis. Nam ascendere, vel de Deitate dictum, vel de humanitate. At non de Deitate, quæ nunquam cælum deseruerit: & Paulus Christum ascensionem ad solam humanitatem referat 4. ad Ephesios. Ergo de humanitate. At non de ascensu post resurrectionem: quia verbum, *ascendit*, sit præteriti temporis: ideoque non futuram designet ascensionem, sed factam in hæret.

XXXII. Respondeo: primum posse, neque de Deitate, neque de humanitate Christi verbum ascendendi, intelligi: nisi forte obrutus sit lesuitæ ingenium Capucini cucallo. Nam Toletus, *Dico hoc dictum esse propter homines, quorum nemo in cælum ascenderat, ut cælestia ibi videre & intueri posset, quia hominum, cum in terra sint, nemo in cælo esse poterat, nisi ascenderet.* Christus autem non dicit se ascendisse, sed esse in cælo. Nimirum ut illud ei, *nisi*, non exceptivè sumatur, sed adverbialitè: ut interdum alias: & sensus sit, nemo ascendit in cælum: sed qui descendit de cælo, filius hominis, est in cælo. Satis subtiliter.

XXXIII. Veruntamen, si displicet: & de Christo potius intelligendum videatur: negatur assumptum Iansenius. *Rectius intelligitur Christus secundum divinam naturam ascendisse tum in cælum.* Nam quod obiicit Deitatem non deseruisse cælum, solvit idem Iansenius. *Non. n. ait, hic ascendere motum aliquem denotat: sed ascendisse in cælum nihil aliud hic est, quam contemplatum esse omnia cælestia, & quacumque Dei sunt perfecte collustrasse, & perdidicisse.* Nec illud etiam ad Ephesios obstat: quia videlicet dissimiles loci sunt: Etenim Paulus manifeste loquitur de eo ascensu, qui fuit post resurrectionem & per motum localem: quem solius esse humanitatis est manifestum. Sed Christus apud Ioannem de alio genere ascensus agit.

XXXIV. Nunc à Filio hominis sic arguit. Hoc loco filium hominis seipsum nominat, quo se à Filio Dei distinguit. Quare magis consentaneum est hæc de Christo homine exponere.

XXXV. Sed interpretes dissentiunt, quæ veteres, quæ recentes, diligenter admodum observantes, esse idiomatum communionem, Theophylactus: *Cum audis Filium hominis descendisse de cælo, ne existimato carnem de cælo descendisse, & c.* *ἐπι τοῦ οὐρανοῦ ἦν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος φέροντος ἑαυτὸν, τὰ ἑαυτοῦ ὀνόματα λέγοντας, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἢ πάλιν τὸν λόγον, τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦν τὸν λόγον.* Verū quia una est hypostasis, siue persona, Christus, ex duabus naturis compositus, hominū nomina dicuntur de Verbo, & cōtra quæ Verbi sunt

homini apponuntur. Hic igitur ea ratione Filius hominis dicitur descendisse de cælo, ut pote cū sit vnica persona, vnica hypostasis. Vigil. cōtra Eutychem. libri 2. cap. 3. *Si quis dicit hominem, id est, carnem de cælo descendisse, profecto anathema est.* Et eum obiecit sibi hunc locum: *Ecce Filius hominis dicitur descendisse de cælo, cum constet solum Verbum, id est, nudum sine carne, sine hominis appellatione descendisse de cælo. Ecce caro, id est, filius hominis legitur tunc fuisse in cælo, quæ nunquam inde descendit, & quæ illuc necdum ascendit.* Sed hoc est vnica persona mysterium, hoc vnica Christi ex vtroque substantiæ sacramentum, hoc vtrarumque naturarum proprietatis arcanum. Et post, *Ergo, secundum proprietatem naturæ solum Verbum descendit de cælo: secundum unionem personæ simul & caro descendit, quoniam persona carnis, est in persona Verbi, quod descendit.*

XXXVI. Thomas in Cathena ex Augustino. *Quamvis in terra factus sit Filius hominis, divinitatem tamen suam, qua in cælo manens descendit ad terram, non indignam censuit nomine Filii hominis, sicut carnem suam dignatus est nomine Filii Dei. Per unitatem enim personæ, quæ vtraque substantia nunc est Christus, & Filius Dei ambulabat in terra, & idem ipse Filius hominis manebat in cælo.* Toletus, *Sciendum, Christum Deum & hominem dictum esse, ascendisse, & descendisse, & esse in cælo, non: amen ratione vtriusque naturæ, sed, cum sit vna persona in duplici natura, per communicationem idiomatum, quam vocant, recipit predicationes vtriusque naturæ. Idem enim est Christus, qui est Deus & qui est homo: idem qui natura ex matre in tempore, & ab æterno ex Patre genitus, sed non ratione vnica nature.*

XXXVII. Quid igitur illud est, Boueri: *Filium se hominis appellat, ut à Filio Dei se distinguat?* Monstrum Theologiæ: quo duo filii delignant videntur secundum Nestorium nisi molliatur accurata interpretatio: ut, quod Veteres creberrime dicunt, homo & Deus, pro humanitate & Deitate. Quanquam non meminerim ita legisse, Filium Dei, & Filium hominis. Verum, ut tam propitios nanciscatur apud nos lectores, quam nobis non sit facile inuenire apud Papistas, omnia trahentes in calumniam: tamen omnino falsum est, quod fingit, nempe voluisse Christum significare se fuisse tunc in cælo secundum humanitatem.

XXXVIII. Quartum argumentum ex Ioann. 12. *Vbi ego sum, illic & minister meus erit.* Et 14. *Vado parare vobis locum, ut vbi sum ego, & vos sitis.* Et 17. *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut vbi ego sum, & illi sint mecum.* Hæc, inquit, de beatorum gloria, quam iustus omnibus pollicetur: *Et vbi ego sum, non, vbi ero:* Ergo, adhuc mortalitatis potiebatur cælesti gloria, quam ceteris post mortem expectandam relinquebat.

XXXIX. Et fanè paulo meliore loco res videatur esse Bouerii: nam, cū in præcedentibus & veteres, & suos haberet aduersarios: tum hic suis fallentem vtriusque proprietatis, Maldonato, Toletu, & aliis nonnullis. Sed habet tamen quicum loquitur. Nam cum Veterum nemo in iis verbis præsentem illam gloriæ fruitionem observaret: tum vero Papistæ nonnulli ab ea recesserunt. Clichthoucius 8. in Ioan. c. 14. *Vbi Christus est, scilicet, in cælo, à quibus per suspensionem carnis nunquam discesserit.* Carthusianus: *Et vbi sum ego, inuiolabiliter secundum divinam naturam, semper quoque post ascensionem, est in regno cælorum, in patria beatorum.* Cum istis Theophylactus: *Ἰησοῦς ἔστιν ἐν οὐρανοῖς; ὅτι ἄρα ἔστιν ἐν οὐρανοῖς; ὅτι ἄρα ἔστιν ἐν οὐρανοῖς; ὅτι ἄρα ἔστιν ἐν οὐρανοῖς.* Quæ verba desumpta ex Chrysostomo.

XL. Nota illud vbi de cælis exponi, id est, loco beatitudinis æternæ, ut non hæc directe exprimat, sed cælum indicet: ut de tamen facilius eius intellectus, ut alibi. Veruntamen, Christum esse in cælis dupliciter, vel secundum Deitatem, vel secundum humanitatem. Priori modo, tempus præsens potest sane videri, in quo etiam vim facit Sophista, nempe, quia per incarnationem Deus ita descendit dicitur, ut tamen cælos non deseruerit: sed non, si Deitas fuit in cælis, id est, etiam humanitas.

XLI. Altero autem modo, notant illi interpretes non præsens tempus, id est, ante passionem; sed futurum: nempe post resurrectionem tamen aduersarius istoc opus minime habeat. Est igitur in verbo *sum* participium temporis satis frequens, præcipue cum res sunt in proclitu, & ut vulgus loquitur in fieri, *Marth. 26. Sanguis meus, qui pro multis effunditur, vbi vetus Interpres dixit, effundetur: ut, ad Corinth. 11. trahetur pro traditur: Ioan. 13. Quod facis, fac cito, manifeste pro, quod facturus es.*

XLII. Et tamen, quid si illud, *Vbi ego sum*, non beatitudinem signet, sed statum pœnarū, in quo tunc Christus erat? Caluinus est in eum modum interpretatus: ut hortatio sit ad mortem, quamvis acerbam & molestem libenter subeundam exemplo Christi: ut pote cum sit ea conditio illorum, qui ei ministrant. Vnde etiam, erit, imperatiue accipit pro, *esto*. more Hebraico, quod retinuit Beza in vertendo. Assensus est Aretius. Et videtur fauere sequentia. *Et si quis mihi ministraverit, honorabit eum Pater omnino.* *ἀγαλλήσια* verborum distinguat istum hominem, ab eo quod dixerat, *non erit*, tanquam aliquid consequens, quod est absurdum, si illud, *esse vbi sum*, significet hanc gloriam.

XLIII. Quintum argumentum ex Ioann. 6. *Non quia Patrem vidit qui quam: nisi is qui est à Deo, hic vidit Patrem.* Nemo negabit, ait Feuardentius, Christum longe excellentiore ac puriore modo vidisse Deum, quam vel Iacobum, vel Moysen, vel Paulum. Sane, inquam, sed quid tum? longe enim excellentiore modo viderunt Iacobus, Moyses, Paulus, quam quisquam alius. Et tamen non statim Iacobus, Moyses, Paulus, fuerunt perfecte beati. Ergo, satis esto Sophistæ id sumere, quod impune potuit, longe excellentius visum Christo. Sed præterea ostendit visum eo genere visionis, quæ sit perfecta beatitudo. Nos enim negamus & aliter dicamus: rempe illam personalem, quam diximus argumentum primo. Hæc enim vere visio est, nulli profas creaturæ competens. Et si, Thomas ait, *si is, scilicet Filius, qui est à Deo, hic videt Patrem suum per essentiam.* Et post, *Omnis creatura participat quidam aliquam similitudinem Dei: sed in infinitum distantem à similitudine sua naturæ.* Et ideo nulla creatura potest perfecte cognoscere perfecte & totaliter, prout est in sua natura. Filius autem, quod perfecte totam naturam Patris accepit per æternam generationem, ideo totaliter videt & comprehendit. Maldonatus citat ex Ammonio. *ἐπεὶ ὁ υἱὸς τὸ πᾶν ἔγνω ὡς ὁ πατήρ, ἔτι μὲν ὁ υἱὸς ὁ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔστίν ἐκείνος τὸ πᾶν ἔγνω ὡς ὁ πατήρ, ἔτι μὲν ὁ υἱὸς ὁ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔστίν ἐκείνος τὸ πᾶν ἔγνω ὡς ὁ πατήρ.* Videt Filius Patrem, qui supra res omnes emittit, & solus ex substantia sit Patris.

CAP. V.

De beatitudine anime Christi rationes Papisticæ.

I. Hactenus videri ex iis quidam voluerunt disputasse ex Scripturis. Nunc alij rationibus. Iſtis Canus.

II. Prima ratio: Cui communicatur esse, ei etiam communicatur propria rei operatio, quæ consequitur esse: vt, cui datur esse ignitum, eidem quoq; datur vt calefaciat: & cui daretur esse solis, is sine dubio illuminaret. At propria Dei actio est, Videre seipsum. Hac enim visione beatus est. Ergo, cum anima Christi haberet esse diuinum, habebat item suo modo diuinæ naturæ propriam actionem, atque adeo videbat Deum.

III. Recte, inquam, natura humana Christi habet suo modo diuinæ naturæ propriam actionem. Nemo id Catholicorum inficiabitur. Ille. n. modus est in vnione personali, de qua sic Thomas in 3. Ioannis. Cui in Christo sit vnio suppositum, vel hypostasis, vel persona duarum naturarū, diuina scilicet & humana: ex quacunque earum hoc suppositum nominetur, possunt ei attribui, & diuina, & humana. Possunt enim dicere, Filius hominis creauit stellas, & quod Filius Dei crucifixus est. Sed Filius Dei crucifixus est, non secundum diuinam naturam sed secundum humanam: Filius autem hominis creauit stellas secundum diuinam naturam. At hic modus non concludit hanc beatitudinem, quam quærimus: alioquin concluderet in corporis gratiam, quod tamen negant omnes fuisse beatum. Quare, & nos dicimus filium hominis eam habuisse diuinam actionem, vt videret Patrem, sed secundum Deitatem sibi vnitam.

IV. Ratio secunda. Maior erat vnio anime Christi cum Verbo, quam vnio beatorum: sed ex hac existit claritas in intellectu beati, vt Deum videat. Ergo multo magis ex illa talis claritas orietur. C. neque quæ probatur ex Thoma: quia quanto receptiuius propinquius est causæ influenti, tanto abundantius & plenius recipit influentiam.

V. Respondeo, negari consequentiam. Nam similiter corpus Christi maiori vnione vnitum est Deo, quam vnita sunt vnquam corpora beatorum. Atqui hæc vnio liberat ea corpora à morte. Ergo multo magis illa vnio liberat corpus Christi à morte. Applaudite Schola Papistica? Nempe, hoc perpetuum peccatur peccatum, cum ita dissentit de vnione hypostaticæ: quasi nihil pertineret ad corpus, & tota exiliaretur ab anima, quod est impium.

VI. Ad rationem Thomæ dico propinquitatem illam, non quancunque intelligendam: sed secundum rationem influentiæ: alioquin nihil obstat quominus influentia sit maior in remotiora. Exempli gratia: calorem suum magis influit sol in inferiori regionem æris, quam in mediam, cum tamen hæc sit secundum situm longe propinquior. Sed hæc videlicet propinquitas non est secundum rationem influentiæ. Sic secundū situm fuerunt Christo propinquiores fratres, quam Petrus: in quos tamen ille non instillat fidem, vt Petro. Sic secundum hypostasin propinquus Filio Dei corpus suum, quam corpus Enoci: Et tamen Enoci corpus liberatur: Enoc moriendi, non suum. Nimirum influentia Dei non est, vt in astris, brutus quidam motus; sed voluntarius, qui interdum suspeditur, interdum exferitur, & variæ. Quod nunc factum, quia videlicet Christo suscipienda fuit caro nostra, non beata, sed qualis est in statu isto miseriæ, excepto peccato.

VII. Ratio tertia. Filius Dei in hoc natus est, & ad hoc venit in mundum, vt testimonium perhiberet veritati. Vt autem testis perfectus sit, illares in eo prima quæritur, vt hoc probe cognoscat & teneat, de quo testimonium est laturus. At Christus testis veritatis erat à Patre constitutus. Quocirca necesse erat, vt à Dei Verbo mens potissimum & ratio hominis in ipsa vnione perficeretur.

VIII. Negatur consequentia: quoniam aliud concluditur quam erat propositum. Debit enim concludi. Ergo Christus debuit probe cognoscere & tenere id, de quo testimonium erat laturus; quod qui neget, sit impius. Sed qui traducat ad hanc beatitudinis statum, sit impius: nisi corpus iudem æque perficiat Ioannis 3. Et quod vidit & audiuit, hoc testatur. Hic annotat Maldonatus vidisse Christum, quæ loquebatur, non sensu, sed natura sicut Deus dicitur videre omnia: audiuisse autem à Patre, quia & scientiam & omnia prorsus, quæ habet, vna cum natura, accepit à Patre.

IX. Quarta ratio ferat dentij est. Quemcumque Deus amat diuino atque infinito amore, eius anima ab ipso creationis momento, beatissima ac gloriosissima fuit. At Christum sic dilexit: Assumptum multis probat.

X. Negator maximus. Nam, quid hæc probatione opus fuit apud Christianos? sed maiorem omisit demonstrare Deiperabundæ. Enimvero Mariam, ne Franciscus negat amatam à Deo, & quidem amore diuino, eoque infinito? Non enim potuit aliter. Atqui huius animam sic fuisse ab initio suis beatam, quis dixit? sane quæ oscum, quæ Deus amat, eorum animas vult beatas: sed esse à prima conceptione, neque Scriptura docuit, neque Patres audierunt: sed Monachi finxerunt.

XI. Quinta ratio: Vnio naturarum non debuit esse absque communicatione gloriæ. Nam communicata natura, communicari quoq; necesse est omnia quæ illi naturæ inseparabiliter adherent, quæ tamen communicabilia sunt. At gloria diuinæ naturæ propria est, ac illi inseparabiliter adheret, atque communicabilia est. Ergo, vnio hypostatica in Christo non debuit esse absque communicatione huius gloriæ.

XII. Respondeo, gloriam aliam esse essentialem Deitati, aliam eius effectum extrinsecum. De priori conceditur totum argumentum: sed ita vt communicatio intelligatur personaliter. Nam alioquin absurdissimum esset: quoniam manerit vnione hypostatica naturæ proprietatibus distincta: ac inconfusa: Atq; adeo, apud Theologos, huiusmodi naturas ac proprietates comunicabiles dicere monstrum est: quandoquidem tota definitione opponantur proprium & commune. Itaq; plenissime confitemur totam Deitati inseparabiliter hærentem gloriam communicatam esse naturæ humanæ Christi, puta omnipotentiam, infinitam, æternitatem, reliqua: nempe hoc sensu, vt huius humanitatis propria sit omnipotentia.

tia personaliter, quomodo eidem propria est Deitas, vt sit eadem persona. Sed hanc gloriam non pertinere ad præsentem disputationem, tæde monere tam frequenter, etſi cogat tam monstroſa aduersarij pertinacia, tertio quoque verbo idem peccatum peccantis. Vno verbo, gloria illa essentialis, tam est corpori communicata, quam animæ: & tamen corpus hoc non fuit ab initio iustificatum: perfecta beatitate.

XIII. Quod si gloriam intelligant illam alteram, nempe effectum Deitatis in natura assumpta, & vno verbo, beatitudinem participatam, negatur antecedens. Nam quod ait, communicata natura, communicari omnia quæ huic adherent, verum est: sed adhære: e naturæ Dei hanc beatitudinem fallum. Est enim ei extrinseca, vt pote hærens creaturæ, & quidem tanquam accidens, quod aliquando abſuerit, post adſuerit. Non potest autem Deo adherere vllum accidens. Deniq; repeto exemplum corporis.

XIV. Postrema ratio est ab autoritatibus Patrum. Quarum aliquas exhibuit Canus. Et primum, quæ perfectum hominem Christum fuisse dicunt: Ambrosij c. 7. de Incarnationis sacramento, Deus in carne perfectionem naturæ assumpti humanæ, suscepit sensum hominis. Epist. 47. Accepit plenitudinem naturæ, & perfectionis humanæ, sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, vt esset perfectus in vtraque forma. Ex Cyrillo apud Leonem, epistola ad Leonem Augustum, quæ 95. Sic in terris apparuit non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfectam.

XV. Deum immortalem! quid esse potest tutum ab Sophistis? Atqui Ambrosius perfectionem, humanæ naturæ intellexit essentialem; nempe, vt nihil deesset, quo minus haberet integram, contra eos qui animam ei deoegabant. Itaque in priori loco hæc legas: Consequens est, vt per assumptionem Domini sacramenti, & plenitudinem naturæ humanæ fuisse adstruamus in Christo, & ab infirmitatis præiudicio Spiritum Sanctum separamus. Non est enim obnoxius infirmitati, qui non est obnoxius passioni. Quare inguitur, quæ ratione animam putent quidam à Domino Iesu non esse susceptam. Paulo post. Et ideo cum suscepit carnem hominis, consequens est, vt perfectionem incarnationis, plenitudinemque suscepit: nihil enim in Christo imperfectum: suscepit itaque carnem, vt resuscitaret: assumpsit animam: sed animam perfectam, rationalem, humanam assumpsit, atque suscepit. Iterum. Sicut carnem nostram, ita & animam nostram perfectam naturæ humanæ assumptione suscepit. In altero loco. Ergo, cum esset in plenitudine Diuinitatis, exinaniuit se, & accepit plenitudinem naturæ & perfectionis humanæ: sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, vt esset perfectus in vtraque forma. Iterum. Quæ quid sit formam serui accipiens? sine dubio perfectione naturæ, & conditionis, vt dixi humanæ, vt esset in hominum similitudine. Vide quod dixi: Perfectionem intelligi eam, cui nihil deſit eorum, quæ naturæ sunt humanæ? Atqui hæc beatitas non est naturæ humanæ: contentum enim esse supernaturalem. Tum autem illud quid est, sicut carnem, ita & animam perfectam suscepit? Nihil disertius. Certe enim carnem suscepit perfectam, & tamen, contentiuis aduersariis, non beatam.

XVI. Secundo loco Augustinum habent in libris de Trinitate. Mox vt Verbum venit in vterum, factus est perfectus homo. Super Exodum. Non habuit omnino Christus iuxta animam meritum quo posset proficere. Et versum illum Psal. 64. Beatus quem elegisti & assumpsisti, de vnica humanitate interpretantem.

XVII. Horum locorum duos primos, tam vasta designatos incuria, fiteor mihi quærenti in tam vasto mari, non occurrisse. Primum tamen est facile iam videt quisque, opinor, qui de Ambrosio, quæ diximus, audiuit. Quis enim neget in vtero fuisse hominem suis naturæ perfectum partibus? Alterum non, opinor, difficiliorem. Nam merita ad iustitiam pertinent. Nos autem credimus perfectissime iustum fuisse semper Christum, ita vt ei iustitiam nihil addi potuerit. Fortasse est aliquid aliud, tantum coniectio. In Psalmo concedo virum illum exponi de Christo incarnato, sed quid tum? Non enim vno modo semper beatum dici norunt, nisi qui in Scripturis sunt hospites. In Apocalypsi beati qui moriuntur in Domino: vbi beatitudo est ipsa præſens fruitio. At alias. Beati qui persecutionem patiuntur: Et beatus venit qui te portauit: vbi tantum pio destinatione ad beatitudinem. Cur non ergo merito beatus Christus secundum humanitatem, cui destinata esset tanta gloria? nec vero Augustinus habet quicquam quo præſentem perfectam beatitudinem Christi describat.

XVIII. Ex Remigio in illud, Lucæ 3. Ecce aperti sunt ei caeli. Quid huius primo aperti sunt ei caeli, etiam secundum humanam naturam? fides enim Ecclesia tenet, quod non minus aperti sunt ei caeli ante, quam post.

XIX. Concedo verum. Sed & nobis, quis nescit apertos caelos, post Christi ascensionem? & tamen nondum beatis. Quare apertio caelorum non significat actualem fructuionem beatitudinis: sed duntaxat plenum ius in eam; quod Christo, secundum humanitatem, fuit plenissimum, etiam cum nulla ei consolatio fluere in partem animæ inferiorem, quod fatentur Papistæ. Denique, apertum ei caelum fuit; statim ac fuit vnus Verbo: Et tamen nunquam dicitur ingressus caelos, nisi post resurrectionem, ac tum glorificatus.

XX. Subiiciuntur varij loci ex Cathena Thomæ, Damasceno, Theophylacto, Hieronymo, Cyrillo, qui omnes pertinent ad Christi sapientiam, de qua superſedeo dicere: quia questio sic seorsim disputanda haud multo post: In terea dico, aliud esse perfectam sapientiam creatam, aliud actualem fructuionem perfectæ beatitudinis. Nam hæc non consistit cum vilo genere miseriæ, sed illa potest: vtrumque patet: nam perfecta beatitas est liberatio perfecta ab omni malo: Itaque spes est omnium fidelium, cum fuerint in eam inducti nihil habituros, vnde possint dolere. At Christi sapientia quantacunque fuit, consistit cum doloribus, etiam immensis, fuit enim vire vire dolorum.

XXI. Ex Leonis Epistola ad Leonem Augustum, quæ alias 95. alias 97. Deitas assumptam naturam beatificans, vt glorificata in glorificante permanens.

XXII. Sed hæc neque in Leone fuit, neque, si sint, habent quicquam incommodi. Nam quis neget ipsam incarnationem fuisse beatitudinem naturæ humanæ? Sed hæc vnio nihil ad rem nostram: Vni scilicet? Facile, Nam hæc beatitudo fuit non animæ tantum, sed etiam corporis.

Etenim natura utroque constat humana. Et Leo beatam dixit non eximie animam, sed communiter naturam.

C A P. VI.

De Christi beatitate argumenta
Catholica.

I. Sic Papistæ disputarunt. Nobis non est opus longa oratione, asserentibus Christum conceptum nobis similem positum in hoc statu peccati, etsi sine peccato: ac proinde obnoxium vere nostris infirmitatibus, quæ non possunt esse in eo, qui perfecta sua beatitate fruatur: idque propter dispensationem nostræ salutis.

II. Primum argumentum: Quæcunque natura humana est perfecte & actu beata, ea secundum omnes suas partes non distractas, est beata. At in Christo natura humana non fuit ab initio suæ conceptionis beata secundum omnes suas partes non distractas. Ergo non fuit ab initio suo perfecte & actu beata. Minor per se patet: quoniam, cum duæ sint partes, Anima & corpus; tum vero non potuerunt aduersarij corpori actualem beatitudinem asserere: quando contrarium constat manifestissima experientia.

III. Maior autem manifesta fit, tum quia perfectio ipsa naturæ ne concipi quidem potest absque omnibus partibus: tum etiam, quia exempla manifesta sunt. Nam, quæ promittitur fidelibus beatitas, æque pertinet ad corpus, & ad animam, cum redierint in vnum. Etsi quædam non fit resurrectio, anima sic fit beata, ut corpus tamen non sit. Nam separationis alia ratio est, alia vnionis: quod fit manifestum saltem per compassionem, per quam & anima agit in corpus: & corpus in animam. Porro Christi corpus non consideratur separatam à sua anima, sed vnitum.

IV. Itaque quod Papistæ beatitudinem animæ dicunt seorsim à corpore, importunum est, commode fictum, ne pateret Sophistice. Sed nos debemus, non quid dicant, attendere, verum quid ratio ferat. Tum autem: cur ergo abutuntur testimonijs Patrum, qui dicebant perfectionem naturæ?

V. Secundum argumentum: Summa beatitudo opponitur cuiuscunque miseriam: ut non possint vna consistere, imo tollant sese mutuo: si ergo in Christi anima fuisset summa beatitudo: ergo nulla miseriam. At hoc falsum, ergo & illud. Assumptum probatur, quia ipse Christus testatus est, animam suam tristem fuisse vsque ad mortem, Matthæi vicefimo sexto. Adde quæcunque suo loco disputaturi sumus de animæ Christi passionibus.

VI. Est autem hoc argumentum tanto potentius; quanto illi coguntur ipsi: non tantum ut prius, animam disparare à corpore. Sed etiam rursus in anima partem superiorem ab inferiore. Pererit in Exodi 12. Disp. 7. Christus sane exhibuit se nobis non crudum, sed coctum: nec aqua coctum, que ardorem ignis minuit, ac refrigerat. In passione enim Christi nulla fuit aqua gustata, nihilque solatij, quod acerbitatem eius mitigaret. Martyres Christi cocti sunt aqua: passiones enim eorum multis modis refrigerata, ac mitigata sunt. Christus nullam tunc habuit in parte inferiori consolationem, nec à parte superiori anima nec à Deo. Thomas parte 3. q. 46. art. 6. Anima secundum vires inferiores efficacissime apprehendit omnes causas tristitia. Tertio: magnitudo doloris Christi patientis potest considerari ex doloris & tristitia puritate. Nam in alijs patientibus mitigatur tristitia interior, ut etiam dolor exterior ex aliqua consideratione rationis, per quandam deriuationem, seu redundantiam à superioribus viribus ad inferiores, quod in Christo patiente non fuit.

VII. Enimvero, quid hoc est? in corpore, vbi sunt partes extra partes, non difficile concipitur dolor per diuersas partes: neque enim sanitas quantumque capitis obstat doloribus podagræ, quominus acriter urant: Et tamen ita ut per compassionem caput ipsum non sit omnino quierum. At anima, quæ prorsus est *ἀπέχουσα*, quia Spiritualis natura, qui possit esse perfecte beata, ut tamen aliqua eius pars sit in tanto miseriam excessu, ego quidem videre nequeo.

VIII. Quid me dico? Ne ipsi quidem. Itaque Maldonatus in 26. Matthæi hanc disparationem improbat, *Subtilius in scholis à Theologis disputatur, qui fieri potuerit, ut Christus, cum beatus fuerit, tristitiam habuerit. Sunt qui respondeant, beatum fuisse tantum superiore anima parte: corpus enim illius nondum fuisse beatum: quia, ut pati posset, nondum se in illud beatitudo effuderat: tristitiam autem fuisse in inferiore parte, que in corpore est. At Christus animam suam vsque ad mortem tristem esse affirmat, quo verbo ostendit, omnes animæ suæ partes occupasse: & paulo post dicit, Non sicut ego volo, sed sicut tu: & ut alius Evangelista clarius dixit, Non mea voluntas, sed tua fiat: vbi haud obscure significat se etiam voluntate, que superior anima pars est, fuisse tristatum, mortemque refugisse. Et vero ex eo loco sexta Synodus generalis, alijque autores veteres probauerunt, duas fuisse in Christo voluntates, diuinam & humanam. Itaque, eorum subtilitas, qui voluntatem hic interpretantur partem sentientis appetitum, probanda non est. Melius igitur alij dispensatione quadam factum fuisse, ut cum Christus beatus esset, tristitiam etiam in superiore anima partem admiserit. En tibi igitur animæ Christi dolorem non in parte tantum inferiori, sed etiam in superiori.*

IX. Tota ergo, inquam, anima doluit. Quod etiam Thomas explicauit, & dixit, eam animam passam secundum totam suam essentiam: sed & secundum omnes suas facultates, quamquam aliter atque aliter: inferiores videlicet, suis proprijs doloribus superiores per dolores essentia. Sed præstitititè describere locum est prolixiusculum. Articulo septimo quaestionis quadragésimæ sextæ, partis 3. *Si intelligamus totam animam ratione sua essentia, sic manifestum est totam animam Christi passam esse. Nā tota essentia animæ coniungitur corpori, ita quod tota est in toto corpore, & tota in qualibet parte eius: & ideo in corpore patiente, disposito ad separationem ab anima, tota anima passabatur. Si vero intelligamus totam animam secundum omnes potentias eius, sic lo-*

quando de passionibus proprijs potentiarum, patiebatur quidem secundum omnes vires inferiores: quia in singulis viribus inferioribus anima, qua circa interioralia operantur, inueniebatur aliquid quod erat causa doloris Christi. Sed secundum hoc superior ratio non patiebatur in Christo ex parte sui obiecti, scilicet Dei, qui non erat anima Christi causa doloris, sed delectationis & gaudij: secundum autem illum modum passionis, quo potentia aliqua dicitur pati ex parte sui subiecti, sic omnes potentie animæ Christi patiebantur, omnes enim potentie animæ Christi radicantur in essentia eius, ad quam peruenit passio, passio corpore cuius est actus.

X. Hæc ille. Passa est ergo Christi anima secundum totam suam essentiam, & fuit actu beata: fuit perfectissime beata? Non potuit, ea saltem beatitate, quam habemus descriptam in Scripturis. Quis enim se credat, vel vlla sui parte esse actu beatum, qui totam suam essentiam videat relictam in miseria? Et quidem tanta quantæ non sunt vel omnes miseriam in hac vita?

XI. Quanquam illud etiam falso assertum, superiores facultates nihil esse passas perfe. Nam in causis, à quibus eduxit grauitatem passionum, numerauit ipse in præcedenti articulo omnia peccata generis humani, pro quibus ei satisfaciendum erat: Item casum Iudæorum, scandalumque discipulorum. At hæc causæ non pertinent ad inferiores partes animæ, sed ad superiores, intellectum & voluntatem. Nam quod ut satisfaceret Scoto, respondit Caietanus, variis modis nolle nos aliquid, neque ex omnibus causari tristitiam, ut patet in sanctis, qui nolent suos damnari, nec tristantur tamen, cum vident damnatos: hoc, inquam, responsum ridiculum est: quia inutile: quandoquidem concessit Thomas ex his causis intentiorem factam tristitiam Christi. Cum autem de re ipsa constat, quid iuuat cauillari? Enimvero, qui negat semper ortum inde tristitiam, certe concedit aliquando: hic autem, id est, in Christo ortam fuisse non concessit, sed professus est Thomas. Hoc sufficit. Et quidem vide exemplum Sanctorum quale sit. Vellent ij sane suorum nullos damnari: sed quum damnantur, quid fiet? Non tristantur. Sane inquam: Ergo ab eo genere voluntatis nulla tristitia est, neque secundum partes inferiores, neque secundum superiores. At in Christo fuit aliqua tristitia, ergo Christus non ea voluntate voluit, quæ nullos adferat dolores.

XII. Sed vide iterum: negat passum Christum proprijs doloribus facultatum superiorum: quia Deus earum obiectum, nulla fuit ei causa doloris. Quod absque commodâ expositione concedi non debet, sed est tamen, donec plenius disputare possimus. Nunc tamen est inutile. Nam idem Deus est obiectum animæ, non Christi tantum, sed etiam omnium Sanctorum. Et idem Deus causa est delectationis & gaudij omnibus Sanctis. Quid ergo? sunt ne omnes Sancti actu beati, antequam eripiantur in celos. Imo Paulus, *Me miserum*, aiebat, quis liberabit me? Potest ergo aliquis esse non perfecte beatus, qui tamen ab obiecto animæ nullam causam habeat doloris.

XIII. Sed factum per dispensationem, inquit Maldonatus. Fateor, inquam, dum ne dispensationem dicas histronicam, quæ fingat quod non fit: sed coniunctam cum rei veritate: quomodo per dispensationem Christus mortuus. Sed hanc dispensationem nos inchoamus ab ipso conceptionis initio, ad resurrectionem vsque: ut tota vita nihil fuerit præter dispensationem, quum qui erat Rex regum in forma Dei, assumpserit formam serui pro nobis. Sic dispensatio fuit miseriam corporis: quæ tamen vera fuit miseriam.

XIV. Colligo breuiter: Nemo est perfectissime beatus, cuius animæ secundum totam essentiam, & omnes suas facultates, est in doloribus, quanti possunt esse maximi. Atqui anima Christi fuit secundum totam suam essentiam, suasque omnes facultates, in doloribus huiusmodi. Ergo, eadem anima non fuit perfectissime beata. Minor est concessa ab aduersarijs. Maior patet ex oppositione doloris & beatitudinis: nam omnis dolor pertinet ad miseriam.

C A P. VII.

De Fide Christi.

I. DE Fide quaestionem inuenio Ioannem Hayum Iesuram mouisse contra Chambrunum, c. 14. sub finem 1. segm. non sine acra in nouibile, quos criminatur tanquam detrahentes de maiestate Filij Dei tum aliam, tum quia dicamus credidisse more aliorum hominum. Et Boverium Demonstrat. tom. 2. lib. 2. Examini 1. c. 15. Magnum sane crimen illud prius. Nam qui maiestatem Christi minuat, is nostro ipsorum iudicio, indignus sit Christianorum, non communionem tantum, sed etiam nomine. Atque, vti nam quam seuerè in nobis Papistæ crimen fictitium eragitant, tam caste ipsi se ab eo continuisent. Sed reliqua ipsi videntur. Nos quod nunc in stat, agamus.

II. Obicit Hayus, Primo, fidem non consistere cum gloria: Ratio, quia, *Cum aduenerit, quod perfectum est, tunc, quod ex parte est abolitur*, ait Paulus 1. ad Corinth. 13. At Christi anima ab ipso conceptionis momento hac gloria fuit prædita. Concluditur itaque non fuisse in Christo fidem. Secundo, qui fidem habet, non perfecte videt essentiam diuinam: Atqui Christus perfecte videbat essentiam diuinam: ergo, non habebat fidem. Tertio ad Hebræos 11. fides definitur substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. At Christi anima ab initio conceptionis fuit beata: ergo perspicue cognouit mysteria nostræ fidei: Ergo non habuit fidem.

III. Respondeo, nullam hic esse controuersiam. Sed tantum calumniandi pruriginem. Calumniæ autem ansam sumi, ex eo quod neget Calvinus Christi fidem in cruce defecisse, aut etiam læsam fuisse. Nam alias nusquam Calvinus disputat, habuerit ne Christus fidem, an non. Est autem distinguendum. Non enim fides semper vna eademque notatione vsurpatur. Aliquando generaliter significat, cum quis assensit doctrinæ à Deo reuelatæ: quomodo Simon Magus dicitur credidisse.

esse: quomodo à Iacobo etiam hypocritis conceditur nomen fidei. Aliquando pro eorum fiducia in Dei bonitatem, quæ nobis omnia pollicetur, quæ ab eo expectari possunt: ad nostram utilitatem. Sic Iacobus opponit...

IV. His distinctis, dico, non posse absque blasphemia, simpliciter & absolute negari fuisse in Christo fidem. Nam externam professionem pietatis quis ei denegat? Aut quis nescit, primo subiectum fuisse legi Moysi? Et quæ partes omnes implevit? Aut quis contendat non contentis fuisse...

V. De fiducia, quid dicam? Certe Petrus Christo tribuit illud Psalmo 16. Caro mea requiescet in spe, quoniam non derelinques animam meam apud inferos: notas mihi fecisti vias tuas: replebis me iucunditate in conspectu tuo. Et ubi notandum. Illud Septuaginta Interpretum...

VI. De tertia fidei significatione, consentimus non congruere Christo: Cui nulla opus fuit iustificatione, nulla peccatorum remissione, nulla imputatione iustitiæ, nullo denique mediatore: quæ nostræ electorum fidei partes sunt præcipuæ & necessariae: ut eas qui non habeat, etiam fide careat dicatur. Nec contra quicquam aut dixit, aut scripsit Calvinus. Imo Hayus manifeste ludit, qui non attendit Calvinum admodum diserte mentem suam explicasse, ut nemo dubitare possit, quin intellexerit, fiduciam illam, quam secundo loco nominauimus. Verba sunt, Ne tamen illud quidam de flexis à bonitatis eius fiducia. Instit. lib. 2. c. 16. legm. 12. Et in Harmonia Evangelistarum, Fixam tamen stetisse fidem eius in corde, qua Deum præsentem inuicitus est. Et rursus, Fide recinuerit Deum sibi esse propitium. Et iterum, In hoc dicitur cruciatu, illa fuit eius fides: ut se derelictum esse deplorans, propinquo tamen Dei auxilio consideret.

VII. Hæc cum ita sint, ruunt per se obiectiones Iesuiticæ. In primo, si ratio concludit nullam fuisse in Christo fidem: concludit etiam nullam fuisse spem. Nam certe spes non est in eo qui fruatur. At nemo hætenus dubitauit in Christo spem dicere. Sic Psalmo 16. Caro mea requiescet in spe. Eusebius ultimo c. 10. de Demonstratione, & ἡ ἐπιτομή τῆς ἀληθείας τῆς ἐκείνης ἐστὶν ἡ πίστις. Non nunc primum incipiens sperare in te. Sic enim Christum inducit loquentem ad Patrem. Deinde, quod dicitur Christi animam ab ipso conceptionis momento fuisse in gloria, indiget explanatione. Nam alioquin quis nescit illud Pauli 1 ad Timoth. 3. Sursum receptus est in gloriam? Et illud Christi Ioannis 17. Glorifica me tu Pater apud te ipsum, ea gloria, quam habui apud te prius quam hic mundus existeret. Et ne prolixior sum, norunt Catholicæ Christianæ a sumptis non naturam tantum humanam, sed etiam eius naturæ infirmitates, huc præterea, non tantum quæ corporis sunt, esurire, sitire, fatigari, flere, & similia: sed etiam quæ animæ, mortem deprecari, timore affici, tristari, morere. Ioann 11. ὁ δὲ εὐλαβήσας τὸ πνεῦμα, & ἔκλαιεν ἰσχυρῶς, ἰνφρευit spiritu & turbauit seipsum; quæ vehementissima commotionis indicia sunt: & vetus glossarium habet βραμύμην, frendo. Et Matthæi 26. ὁ δὲ ἰλητός ἐστιν ἡ ψυχή μου τῶς θανάτου, undique tristis est anima mea usque ad mortem. Atque hæc omnia aliena sunt à perfectione gloriæ. Itaque et Christi anima, imo & corpus, ob unionem illam personalem, vere dici possunt iam tum euectæ in infinitam gloriam: tamen, non est negandum non dum re ipsa inducta fuisse in illam gloriam: qua nobis significatur perfecta beatitas, cui addi nihil possit.

VIII. Quod si est verum, ut est, quomodo poterit Christo indigna videri fides; primo & secundo significatu? Maxime, cum constet opus habuisse etiam Angelorum consolatione, Luca 22. Itaque, quod dicitur de gloria Christi, distinguitur, vel de gloria unionis, vel de gloria perfectæ beatitatis. Ad illam concedimus euectam esse animam Christi ab ipsa conceptione: sed ad hanc, tantum post resurrectionem. Cum ista non consistere fidem concedamus sane: sed cum illa, constanter negamus.

IX. Ad secundum argumentum. Qui fidem habet, non videt perfecte essentiam diuinam: distinguo fidem: Si limitur tertio modo, conceditur: at si primo, aut secundo, negatur. Ad tertium: responsio patet ex iis quæ explicata sunt de beatitate Christi. Itaque, nihil erat causæ, cur tam seuerè ita Calu. nam, & reliquos Catholicos, Hayus inueheretur.

CAP. VIII.

De Scientia animæ Christi, Status questionis.

DE Scientia animæ Christi disputarunt Bellarminus libr. 4. de Christo, capitibus primis quinque. Feuardentius Theomachia libr. 4. c. 7. Boverius Demonst. tom. 2. lib. 2. Exam. 1. c. 17. Gregorius de Valentia Commen. tomo 4. disp. 1. quæst. 15. punct. 1. Valques in 3. Thomæ, disp. 51.

II. Pronunciat Bellarminus Christi animam, ab ipsa sui creatione, ita repletam fuisse scientiâ & gratiâ, ut nihil postea didicerit, quod antea nescierit. Gregorius de Valentia, Christum nunquam laborasse vlla ignorantia priuatum: sed per aliquam scientiam creatam sciuisse semper omnia.

quorum ignorantia aliquam imperfectionem hominis denotat. Feuardentius nullam, vel cum Angelis, vel cum hominibus ignorantiam communem assumpsisse.

III. At Catholici contra asserunt, dici posse Christum aliquid aliquando ignorasse. Sed scientiam distinguunt in increatam, & creatam. Quia enim constet persona Christi duabus naturis inter se suis proprietatibus vere distinctis: ideo increatam scientiam Deitati propriam in Christo omnes agnoscunt, adeo verè & proprie infinitam, ut neq; augeri vlla ratione minuiue potuerit, possit: ve: cum Deitatis natura sit omnino immutabilis.

IV. Creatam vero, quæ in mentem creatam cadat, nulla ratione infinitam dici posse: nisi quomodo infinitum dicimus interdum per ἡγεμονίαν, id cuius terminos assequi nequeamus, ut numerum, ut tempus, & si quid simile. Nam cæteroque certum est, nec creatum quicquam infinitum esse posse, nec vllam creaturam capacem infinitæ qualitatis.

V. De creatâ scientiâ nunc quæstio est. Nec quidem, utrum fuerit aliqua in Christo: sed quomodo. Nam consentiunt ipsi Papistæ fuisse aliquam. Distinguit autem in infusam, & acquisitam: Hic nodus est quæstionis. Nam nos contra censemus, & vere dici aliquid aliquando nescisse, quum esset adhuc non glorificatus: neque inde derogari quicquam aut personæ redemptoris, aut redemptionis mysterio. Querimus tamen, & merito, iniuriam nobis fieri à Boverio, calumniose nobis imputante hoc axioma: Christum crassa multarum verum ignorantia laborasse. Etenim crassam ignorantiam, quis nostrum dixit? Atqui scimus eam dici crassam, quæ neminem excuset à peccato. Nofne ergo sic dicere Christum ignorantiam laborasse, qui in Christo ne vmbra quidem agnoscimus peccati? Aequè impudenter Feuardentius, nos Christo omnem nostram ignorantiam impingente: vnde concludi nec Patrem, nec Matrem, nec bonum, nec malum, nec Deum, nec Angelos, nec cælum, nec terram, nec seipsum agnouisse. Horrenda imaginatione. Verum, non hoc solum loco cuculionum impudentissima sunt mendacia.

CAP. IX.

De scientia animæ Christi argumenta Papistica & Scriptura.

I. Argumentantur è Scripturis Papistæ. Primum Bellarminus ex Esaiæ c. 1. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientie. Item Psalmo 45. Venxit te Deus tuus. Esaiæ 61. Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me. Act. 4. Conuenerunt ergo aduersus sanctum puerum tuum, quem vnixisti. & 10. Venxit eum Dominus Spiritu Sancto & virtute.

II. Respondeo: primum illud ex Esaiæ locum nihil pertinere ad animæ Christi scientiam, sed ad unionem hypostaticam duarum naturarum. Hieronymus, Super hunc igitur florem, qui de radice Iesse, Maria Virgine, repente consurgit, requiescet Spiritus Domini, quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem diuinitatis habitare corporaliter. Procopius, ἐκ τῆς ἀκαταπέλαστον δὲ φησὶ πνεῦμα θεοῦ ποιεῖν ἐξουσίαν, ἐκ τῆς ἐν τῷ κοιλίῳ φησὶ τῆς ἀκαταπέλαστον δὲ φησὶ πνεῦμα θεοῦ ποιεῖν ἐξουσίαν, ἐκ τῆς ἐν τῷ κοιλίῳ φησὶ τῆς ἀκαταπέλαστον δὲ φησὶ πνεῦμα θεοῦ ποιεῖν ἐξουσίαν. Quod si in eo dicit Spiritum Dei, cuius multa sunt facultates: non quod fuerit nudus homo, Spiritu afflatus: sed, quia Deus hominem suscipiens, sua facit ea quæ propria sunt humanitati. Nec Cyrillus aliter, Dicimus prophetam in hoc præconio suo artificium sic temperasse, ut non hominem tantum nobis inducat Iesum, Dei Spiritu afflatum, & quasi nostri ordinis, ac conditionis esset, christum autem Diuinorum participem factum: sed potius Dei Sermonem humanam naturam assumpsisse declarat, cumulatam bonis omnibus, quantum ad ipsius naturam pertinet, etiam, una cum humanitate, quæ ad eum spectant velut sua & propria vendicantem. Hæc si vera est expositio, tum vero ille locus nihil ad præsentem controuersiam.

III. Verum tamen non negem referri posse ad effectus Spiritus in humanam naturam: quomodo etiam nostri interpretantur, ut Calvinus, Ursinus, Borchhaus. Et verisimile est describi à Propheta dona effusa in Christum, quibus aptus efficeretur tanto muneri, quantum id erat cui destinabatur.

IV. Itaque, iam respondeo, tum huic loco, tum reliquis additis, insipientiam illam Spiritus, & vnctionem pertinere ad infusam gratiam: non autem ad acquisitam. Neque significare omnem omnium rerum scientiam: sed eam, sine quibus non posset constare eius officium: siue ad illum naturam referretur intellectus, siue ad sanctificationem voluntatis. Nihil ergo obstare, quominus & non sciret anima Christi omnia, ac singula, tum præsentia, tum futura: & tamen vncta Spiritu Sancto, id est, gratia infusa omnino, perfecteque impleta.

V. Itaque Thomas, etsi dixerit illis Esaiæ verbis comprehendere omnia cognoscibilia, tamen postea contahit ad ea, quæ ab homine cognosci possunt. Locus est art. 1. quæst. 19. part. 3. Potentia animæ Christi fuit reducta in actum, secundum hanc scientiam diuinitus inditam, & ideo secundum eam anima Christi, primo quidem cognouit quacunque ab homine cognosci possunt per virtutem luminis intellectus agentis: sicut quacunque pertinent ad scientias humanas. Secundo vero, per hanc scientiam cognouit Christus omnia illa, quæ per reuelationem diuinam hominibus innotescunt: siue pertineant ad donum sapientie, siue ad donum prophetie, siue ad quocunque donum Spiritus Sancti. Omnia enim ista abundantius & plenius cæteris cognouit anima Christi. Non igitur omnia absolute: sed tantum ea, quæ homini cognoscibilia sunt, vel per vim intellectus, vel per reuelationem. At nunquam homini possunt omnia simpliciter esse cognita. Ergo, neque Christo. Et certe idem Thomas art. quæst. præced. Anima Christi nullo modo comprehendit diuinam essentiam. Quis ergo negabit eam aliquid ignorare? Nisi forte ea etiam sciat, quæ non villo modo comprehendat.

VI. Deinde, si requieverit super Christum Spiritus ille, non sequitur tamen simul & semel omnia fuisse ei reuelata: satis enim est, si successiue.

Neque enim necesse est ab initio suae incarnationis scisse turrem Siloe...

VII. Secundum argumentum Bouerii est, ab iis locis, ubi dicitur scisse...

VIII. Nihil difficile: nam in primo loco non significatur infinita scientia...

IX. In reliquis multo minus laboris. Nam quae tum dicitur cognovisse...

X. Praeterea, nusquam docetur, quomodo haec scirentur omnia: vtrum...

C A P. X.

De scientia animae Christi argumenta Papistarum ex Patribus.

IN Vno argumentantur ex Patribus, & quidem laxissime Bellarminus...

II. Citatur apud eum primus Eusebius lib. 10. Demonstr. c. vlt. qui ex...

III. Ast ego insignem locum, misere à Iesuita laceratum indignatus, restitui...

IV. Hoc loco contendo nihil agi specialiter de anima Christi: nihil de eius scientia...

6. Non quod Patrem viderit quisquam, nisi is qui est à Deo, hic vidit Patrem...

V. Eusebio subiicit Ambrosium libro 5. de Fide cap. 7. qui cum proposuisset...

VI. Respondeo, Ambrosium disputare contra Arianos, qui tum Filio Dei, tum Spiritui...

VII. Porro, qui locus à Bellarmino lacerat indicatur, potius quam recitatur...

VIII. Ex quo perpetuo verborum contextu, primo, apparet Bellarmi falsatio...

IX. Deinde, hanc ipsam nostram distinctionem, ideoque, & sententiam...

X. Gregorius Nazianzenus oratione in Basilium, Proficitat sapientia, non...

ὅτι αὐτὸς ἴσχυε, καὶ τὴν ὑποστατικὴν αὐτοῦ ὡς τὴν ἑξῆς τῶν ὁμοίων, πῶς ἔτελει κατε-
 παύθησε πᾶσι σοφίαν, καὶ χάριν. Qui proficere dicuntur sapientia & gratia, sci-
 licet additamentum horum acquirentem, si negant unionem factam ab ipso
 momento, quo caro existendi sumpsit initium; neque personalem unionem vene-
 rantur. Quin potius insano Nestorio consentientes, unionem habitualement,
 namque inhabitationem monstruose fingunt, ignorantes quaque loquuntur, qua-
 que affirmant. Enimvero, si vere unita caro est Deo Verbo, ipso statim sui initio;
 imo potius in eo sumpsit initium; habuitque cum eo personalem identitatem, quid-
 ni perfecte omnem sapientiam, & gratiam possederit?

XXIII. Post enumeratos Patres (nam de Beda & Bernardo, nihil est
 noui quod dicam) Bellarminus rationes quasdam inducit. Prima est:
 non esse credibile, Verbum esse factum hominem personaliter, & non si-
 mul effudisse in ipsa incarnatione in illam humanitatem omnia dona;
 quorum capax erat. Nam, si fecit illam animam suam propriam, ita ut ve-
 re dicatur, & sit anima Dei, quomodo verisimile est, non illam continuo
 sapientissimam redditam fuisse? Absurdum enim animam sapientiae ali-
 quando insipientem fuisse.

XXIV. Respondeo, verissime statim ab initio effusa esse in humanitate
 Christi omnia dona, quorum erat capax. Sed valde vitiosum, quod non
 probet Bellarminus omniscientiae capacem fuisse humanitatem Christi, iam
 ab ipso conceptionis initio. Nos autem propterea negamus capacem,
 quia nostrae humanitati fuit similis; assumptis etiam infirmitatibus, quae
 ex peccato processerunt, non tamen sunt peccata. Quia igitur ea natura
 est hominis, ut non fiat omnia maxime ab ipso suae conceptionis mo-
 mento; ideo credimus, hoc ipsum Christo vsuuenisse, sicut credimus,
 non locutum esse in utero: imo etiam fasciis in uoluntate gestatumque
 vlnis matris; propter aetatis defectum. Porro, insipientiae vox est distin-
 guenda: solum enim in malam partem sumi, ut non abstita vitio; haec in-
 sapientiam abstit, ut Christo quisquam tribuat Christianus: sed insipi-
 entia, si quae nominari potest, simpliciter pro ignorantia, quae de quidam
 in illo puro homine peccatum est; ut in Saule, cum nesciret ubi essent as-
 sin: in Elia, cum ignoraret quid mulier, ad pedes suos abiecit, haberet
 in animo: in Iacobo, qui nesciebat Deum esse in eo loco, ubi tum erat:
 in Paulo, qui nesciebat utrum Corinthi baptizasset aliquem, praeter Ca-
 ium, Crispum, & Stephanum familiam. Si ergo insipientia hoc sensu nomi-
 nari potest (quod si fieri solet raro fit sine dubio & ἀκρίτως) non video,
 quomodo indignum sit, hanc sapientiae animam sic fuisse insipientem, id est
 ignorantem. Quid enim magis quam fuisse creatam, quae erat aeterni Dei
 anima? quam tristem esse, usque ad mortem, quae erat immortalis Dei?
 Quamquam adduci non possumus, ut ita loquamur, Christi animam in-
 sapientem fuisse: quia scimus insipientiae nomine, non quamlibet ignorantiam
 significari, sed vitiosam. Non sequitur autem, ut qui crescit sapientia,
 fuerit insipiens. Nam, quis Paulum, Ioannem, Virginem Mariam, insipi-
 entes autem dicitur? Et tamen nemo negat, eos creuisse sapientia, quandiu
 in viuis fuerunt, etiam postquam eis infusa est gratia.

XXV. Secunda ratio Sapientia & gratia Christo homini naturalis fu-
 it, ut docet Augustinus Enchiridij c. 40. Ergo, non accepit Christus illam
 sapientiam, vel gratiam, post incarnationem: nam ideo dicitur naturalis,
 quia statim & abundanter infusa manauit.

XXVI. Respondeo: Naturalem Christo homini fuisse omniscien-
 tiam ὑποστατικῶς, hoc est, quia eadem persona sit Deus & homo. Itaque
 Augustinus sic loquitur, Modus iste, quo natus est Christus de Spiritu sancto,
 non sicut Filius, & de Maria Virgine, sicut Filius, insinuat nobis gratiam Dei
 qua homo nullis praecedentibus meritis, in ipso exordio naturae suae, quo esse ce-
 pit, Verbo Dei copularetur in tantam personam unitatem, ut idem ipse esset
 & Filius Dei, qui filius hominis: & filius hominis, qui Filius Dei, ac si in na-
 tura humana susceptione fieret quodammodo ipsa gratia illi homini natura-
 lis, quam nullum peccatum possit admittere. Itaque, non sequitur non proficisse
 animam Christi in sapientia. Nam et si proficeret, tamen erat ei natura-
 lis: nimirum, quia proficere dicitur, per humanitatis proprietatem: na-
 turalis autem ei dicitur sapientia, per gratiam unionis hypostaticae;
 quam proprietates naturarum, nullo modo, aut impediunt, aut minuunt.

XXVII. Tertia ratio: Christus homo in incarnatione coepit esse Filius
 Dei; ergo, tunc debuit repleti omnibus donis. Nam filius est haeres
 omnium bonorum paternorum: nec debuit expectare Christus successio-
 nem ex morte patris, ut notum est.

XXVIII. Respondeo, vere repletum fuisse Christum omnibus Dei do-
 nis, ab ipso statim incarnationis momento, sed ὑποστατικῶς: quae de re nul-
 la est controversia. Sed non sequi ex eo, ergo, animam Christi nihil un-
 quam non sciuisse: quia hoc pertinet ad τὴν τῆς φύσεως ἰδιότητα, quam in
 vnione saluam esse soli Eurychiani ignorauerunt.

XXIX. Quarta ratio: Christus homo in ipsa incarnatione factus est
 caput, non solum hominum, sed etiam Angelorum, ut omnes conce-
 dunt: ergo, debuit tunc repleti sapientia, gratia, & ipsa etiam beatitudi-
 ne: nec enim conueniebat, ut caput esset minus ornatum, & minus sapi-
 ens quam sint membra. Respondeo: quid, si sic concludam, non debuisse
 ergo pati corpore, multo minus anima? Nam certe Angeli omnino nihil
 patiuntur: nec beatitudinis est pars: sed solutio facilius, ut prius: caput fuit
 Angelorum ὑποστατικῶς, & repletus sapientia ὑποστατικῶς.

XXX. Quinta ratio: Adam creatus est sapientissimus; ut ex eo colli-
 gitur, quod mox a creatione imposuit nomina omnibus animantibus.
 Ergo multo magis secundus Adam debuit in ipsa conceptione sapientis-
 simus fieri. Negatur consequentia: quia Adam creatus est in aetate virili:
 at non seruatur: Adam, antequam peccato esset infirmata humana na-
 tura: At Christus assumpsit naturam illam sic à peccato infirmatam: quae
 à peccato immunem. Ergo, non magis necessaria est consequentia, quae si
 quis diceret, Adam creatus est expertus dolorum, ergo & Christus. Adam
 creatus est ita, ut statim sermonem discrete formaret: ergo & Christus.
 Denique Adam factus est absque vlla vteri opera ergo & Christus. Ista
 sunt incepta: ut mirum sit Bellarminum sic ineptisse.

XXXI. Sextam rationem habeo à Loricij fortalicio fidei, de Deo,

haeresi secunda. Ignorantia denotat quandam imperfectionem perso-
 nae. At in Christo personae imperfectio nulla, ergo nec ignorantia. Re-
 spondeo, maiorem esse falsam. Nam ignorantia natura est, non perso-
 nae. Testis Athanasius contra Arianos orat. 4. τῆς σαρκὸς ἴδιον ἐστὶ τὸ ἀγνοεῖν,
 Carnis proprium est ignorare. At caro non est persona Christi; sed Deitas,
 quae scit omnia: nec vlli ignorantiae est obnoxia. Porro naturae imperfe-
 ctio intelligenda est, si comparatur, non ipsa humana natura ad se: nam
 tum perfectissima fuit Christi humanitas: sed creata natura cum incre-
 ata: Tum enim dici potest, imo dici debet imperfecta: Absit enim, ut ean-
 dem in humana Christi naturae perfectionem quaeramus, quam in diui-
 na. Cyrillus de recta fide ad Reginas, τὸ ἀγνοεῖν τὴν τῆς ἐξ ἑμῶν φύσιν, ἢ
 ἀσύνετης, ἢ τε μὴ ἰστέρας ἀπέπεισεν εἶναι τῆς κτίσεως, Dicitur ignorare non diuina
 arcana quae in Deo sunt, neque insolens, neque alias indecorum esse creatura.

CAP. XI.

Catholicorum argumenta de scientia Christi.

I. Catholicorum sententia nititur his argumentis: Lucæ 2. καὶ Ἰησοῦς
 ἐπὶ θένειεν σοφία, καὶ ἡλικία, καὶ χάρις, καὶ εὐδοκία ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ.
 tem proficiebat sapientia, & statura, & gratia, apud Deum & homines. Quo-
 rum verborum sensus est, non fuisse tantam in Christo aetate siue staturam,
 (ἡλικία Graecis est vtrumque) cum nasceretur, quam tam annis ali-
 quot postea: & ut staturam, sic etiam sapientiam, & gratiam. Quod si est
 verum, omnino falsam esse Papistarum sententiam, necesse est.

II. Bellarminus responderet, Christum proficisse sapientia & gratia,
 vel opinione hominum, quibus in dies magis aperiebatur sapientiam suam:
 quomodo Sol, quo magis ascendit versus mediū caelum, tanto magis
 dicitur proficere in lumine & calore, non quod in se fiat lucidior &
 calidior, sed quia magis apparet eius virtus: atque hanc esse veterum,
 Nazianzeni, Cyrilli, Damaseni, Theophylacti, Bedae, Anselmi, Ber-
 nardi & aliorum expositionem. Vel quod, sicut Episcopus dicitur profici-
 cere in Ecclesia sua, luis concionibus, quando populus proficit, & doctus
 in schola dicitur proficere, quando doctos reddit auditores: ita etiam
 Christus dici potest proficisse, quia fecit alios proficere.

III. Sed contra est, quod dicitur, Apud Deum & homines. Nam primo,
 sic proficere, ut aliis, videatur, nunquam quisquam significauit his ver-
 bis, proficere apud homines. Secundo, proficere opinione hominum, nihil
 aliud est, quam non proficere reuera; sed falli quodammodo homines;
 quum putent eum proficere: At id de Deo dici non potest. Tertio, copu-
 lauit Euangelista, sapientiam, gratiam & aetatem. Non potest autem
 quisquam dicere, Christum aetate, hominum opinione proficisse: neque
 quia alios proficere faceret. Itaque is profectus potius intelligendus est
 in ipsa Christi humana natura, unde Syrus interpres reddidit, in statura
 tua & sapientia tua.

IV. Instat Bellarminus, primo, construendum contextum Lucæ, ut
 sit, non, Crecebat apud Deum & homines, sed, gratia apud Deum & homi-
 nes. Quia non recte dicitur aliquem proficere sapientia, vel aetate apud
 Deum & homines: eo quod res sint absolutae, sapientia & aetas, nec ab alio
 pendent. Gratiam autem apud Deum & homines significare Chri-
 stum ab hominibus fuisse in dies magis dilectum; & adeo recepisse signa
 benevolentiae. Secundo etiam illud, proficere apud homines sapientia,
 dici posse, quatenus, multiplicando opera sapientiae, faciebat alios profici-
 cere: & ipse iam quotidie sapientior apparebat.

V. Sed hæc etiam frustra. Nam nemo non videt Grammaticam con-
 structionem multo aptiorem esse, si generaliter illud, coram Deo & homi-
 nibus, referat ad verbum proficendi; ut sit commune, tum gratiae, tum
 aetati, tum sapientiae. Nec in eo quicquam absurdi. Quid enim obstat,
 quominus dicamus proficere apud Deum & homines sapientia & aetate?
 Et quidem sapientiam, & aetatem absolutas esse non relatas qui dixit, non
 vidit, qui diceret Quomodo enim absolutas esse possunt, & tamen dici
 sapientia, & aetas apud Deum & homines? Nam, aut ego nihil profus vi-
 deo: aut certum hoc genus loquendi, sapientiam & aetatem facere rela-
 tas. Quod si absurdum, tum longe commodius dixeris, crescere apud
 Deum & homines.

VI. Et tamen, quid iuuat λιπθολογείν, Concedimus hæc verba, Apud
 Deum & homines, non construi grammaticaliter cum verbo proficere: imo,
 amplius demus construi cum gratia. Dico nihil deperire argumeto.
 Nam, quis hanc audaciam toleret; crescebat aetate, id est; non crescebat
 sed tantum videbatur crescere? Nam sic de Ismaele, Gene. c. 21. Creuit propter
 & de Samson, Iudicij 13. & de Ioanne, Luc. 1. Ergo, crescere etiam non
 addas apud Deum & homines, significat nihil putatum: sed aliquid,
 quod reuera ita se habeat: ut de Samuele libri 1. c. 2. Et adolescens Samuel
 pergebat crescere, & gratias esse tum apud Iehouam, tum apud homines. Enim-
 vero insignis est hæc, siue sophistica, siue etiam pertinacia: hoc vocabu-
 lum, quo frequentissime Scriptura vitur, sic detorque, ut ei sensum af-
 fingas, quo nunquam vsa sit Scriptura. Et quid sciam, rectumque esse
 queat, si tanta permittatur audacia? Ut quoties lib. bit, confagiamus ad
 τὴν δέκην? Cur non etiam non mortuum esse Christum reuera, sed quia sic
 videbatur, obineant Docitæ? similiter: esurire, & ascendisse in cae-
 los, imo vero natum esse: nos demum seruari concludamus etiam phan-
 tasia? Apage insaniam.

VII. Gregor. Nyssenus ad Eustathiam, τὸ ἰδὲ σαρκὸς τῆς ἡλικίας, καὶ σοφίας, καὶ
 χάριτος, εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ἐν τῷ ἡμετέρῳ φερέμεν ἡμεῖς τὸν ἰσχυρὸν
 θεοφῶς ἰσοπέταν, ὡς αὐτὸς ἡμεῖς λέγομεν ἕως αὐτῆς ἀληθείας, θεοφῶς δὲ
 θεοφῶς δὲ ἰσοπέταν ἐν τῷ ἡμετέρῳ φερέμεν ἡμεῖς τὸν ἰσχυρὸν, Illud enim pro-
 gressum fecisse in statura, & sapientia, & gratia, historice narrat Scriptura,
 ut demonstrat vere in massa nostra, Dominum fuisse generatum, ne quis locum
 1070

etiam relinquantur error, quorum scitum est, pro vera Dei apparitione, speciem
diuinitatis quandam esse genitam: quae figuram assumpserit humana forma.
Epiphanius haeresi 77. Μὴ τὸ ἴδιον ἀπέχρησεν τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ τὴν φύσιν, καὶ
σοφίαν. Ὁ δὲ διὰ σοφίαν πτωχὸς, πῶς ἀπέχρησεν τὴν σοφίαν, εἰ ἀλλότριον ἢ τὸ σὸς ὅτι
ἡ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἴδιον ἔχρησεν, πῶς σοφίαν ἐκ τῆς σοφίας ἀπέχρησεν;
Postquam dixit, profecit aetate: consequenter dixit, & sapientia. Atqui, cum sit
sapientia Patris, quomodo profecit in sapientia, si fuit una uicium mensura hu-
mana? Et si fuit sine mente, quomodo profecit sapientia in anima & corpore?
Obserua argumentum: Si profecit sapientia, ergo habuit mentem: quo
argumento nihil esset confectum aduersus haereticos. Nam absq; mente
potuit uideri proficere, cum reuera non proficeret.

VIII. Ambrosius de Incarnationis Dominicae Sacramento, c. 7. Sensu
hominis animam meam dixi esse turbatam: sensu hominis e surui: sensu homi-
nis rogauit, qui rogantes exaudire consuevit: sensu hominis profeci, sicut scriptum
est, Et Iesus profecit ab aetate, & sapientia. Gratia apud Deum & homines. Quo-
modo profecit ab aetate? Docent te ordo uerborum. Profecit ab aetate, &
profecit sapientia, sed humana est. Ideo et aetate ante praemisit, ut secundum hominem
credideris dictum. Aetas enim non diuinitatis, sed corporis est. Ergo si profecit ab
aetate hominis, profecit ab aetate hominis. Sapientia autem sensu proficit, quia
in sensu sapientia, Iesus autem profecit ab aetate & sapientia. Et paulo post, Quae
igitur implebatur, erat non Deum, sed nostra sapientia. Et rursus, Per quem autem
prius sensum, Esaias dixit, Patrem puer nesciebat, aut matrem? Scriptum est enim:
prius quam sciat puer, patrem & matrem, accipit uirtutem Damasci, & spolia
Samaritae. Sapientiam, n. Dei futura & occulta non fallunt, expert autem agnitio-
nis infantia, per humana uicia, imprudentiam, quod adhuc non didicit, ignorat.

IX. Fulgentius ad Thrasimundum lib. 1. c. 3. Sicut carnis est aetate profi-
cere, sic est animae sapientia, & gratia proficere. Leontius de Sectis aetate
postrema, καὶ ἡ ἡλικία λέγει ἀπὸ αὐτοῦ, ὅτι ἀπέχρησεν τὴν ἡλικίαν καὶ σοφίαν, ἀλλὰ ὅτι
το μὲν ἴδιον ἀπέχρησεν, Scriptura de eo dicit, profecit ab aetate & sapientia, nimi-
rum dicens quod ignorabat.

X. Marti decimo tertio cum interrogatus Christus, de tempore postre-
mi iudicij, prolixè enumerasset signa, quae cum diem praecessura erant: ad
extremum, de die autem illo, (inquit) nemo nouit: nec etiam An-
geli caelorum, neque Filius, nisi Pater. Matthaei 24. omitti ut particula, n. quae
Filius, sed addit, nisi solus Pater, v. fac le reddat idem sensus. Bel-
larminus obseruat etiam in Matthaeo illa esse illam particulam ab Aria-
nis, quod se ab Hieronymo dicit esse testem: falso tamen et enim Hie-
ronymus tantum dicit in quibusdam Latinis codicibus inueniri: non uero
in Graecis: postea Arianos quosdam abusos, ut docerent, Patrem minorem
esse Filium: unde Iansenus coniecit a Matthaeo sublatam. Sed ad rem: si
Christus, quatenus homo, ignorauit diem & horam nouissimam, ergo ali-
quid ignorauit.

XI. Bellarminus respondens, quatuor colligit explanationes, qua-
rum acquiescit postrema. Prima est a Gregorio Epist. 41. lib. 8. Christum
nescire diem illum non in sua persona, sed in persona Ecclesiae. Secunda,
nescire, qua homo, hoc est, humana scientia, sed diuina reuelatione, seu
infectione: hancque esse Gregorij eodem loco, Ambrosij in Lucae 17. Na-
zianzenoratorum 4. de Theologia: Cyrilli c. 4. libri 9. Thesauri. Tertia,
nescire praeterea: quomodo Adam ante peccatum nesciebat bonum &
malum. Ita sentit Epiphanius in Anchorato, Chrysostomum homilia
de Trinitate: Bernardum libro de duodecim gradibus humilitatis. Quar-
ta, nescire, ut alii diceret, & quia eos nescientes faciebat Ira Gregorij
loco iam citato, Ambrosij libri 5. de fide, cap. 8. Hieronymum, Chry-
sost. Theophylactum in Matth. 24. Basilium lib. 4. in Eunomum: Augu-
stinum libro 1. de Genesi cont. a Manichaeos, c. 12. & libri 1. de Trinitate,
cap. 12.

XII. At primo, insigniter Bellarminus abutitur: horum omnium Pa-
trum auctoritate. Nam vis res erat: cum haereticis impugnantibus Chri-
sti Deitatem, hoc argumento, quod Christus aliquid ignoraret. Nimi-
rum, ita ludebant ambiguo, nec distinguente naturam a persona. Hoc
argumentum varie (ut fere fit) quoties in quibusdam locis tractant) sol-
uit Patres. Sed ex hoc iam causae status facile uident cordati, iis hunc
scopum fuisse, ut negarent inde confici Deitatem aliquid ignorasse. At in-
ter nos & Papistas longe alia est controuersia: utriusque enim constat
Christum, quatenus est Deus, secunda illa Trinitatis persona, esse παρθεναῖον,
propterea nihil ignorare: sed in dubio est, utrum idem asseri debeat de
eodem, quatenus homo est. Quisrum igitur haec solutioes? Nisi forte
probent hunc locum non posse intelligi de Deitate?

XIII. Porro ad has quatuor interpretationes, quod attinet, prima,
quae Christum interpretatur Ecclesiam, merito expoditur a Bellarmino,
quamuis districte comprobata a Gregorio, Eulogio eius auctorem lau-
dante. Omnino recte, inquit, uestra sanctitas sensit, quoniam non ad eundem
Filius iuxta hoc quod caput est: sed iuxta corpus eius, quod nos sumus, est cer-
tissime referendum. Sed primo, non apte Christus distinguitur Filium ab
Angelis: quia Angeli continentur in eo corpore. Secundo, etsi Christi no-
mine aliquando intelligatur Ecclesia eius corpus; tamen nominis Filij
non est eadem ratio: nec usquam in eum sensum legitur usurpatum. Ter-
tio, sic strangeretur gradatio: crescit enim vis sermonis: quasi diceret, non
tantum Angeli nesciunt, sed ne quidem Filius: quod omnino dici non pos-
set de Ecclesia: quam ignorare multa, quae sciunt Angeli, certum est. Ergo,
non maius aliquid, sed minus esset dictum.

XIV. Tertia interpretatio (nam de secunda dicta postea) quae ignorare
dicit Christum, quia nesciret praeterea, quid sibi uelit, ergo sane uidere non
possum. Distinguit Epiphanius (qui haec prolixissime tractauit) δύο γνώ-
σεις, μίαν κατὰ ἐπίγνωσιν, καὶ μίαν κατὰ εἰδῆσιν, Vnam secundum actionem,
alteram secundum scientiam: eam distinctionem probat: quia in Paradiso
Adam & Eua essent nudi, nec tamen rubescerent, Genes. 2. & cognoue-
runt post peccatum, se esse nudos, Genes. 3. Item, quia dicitur Adam co-
gnouisse vxorem suam, Genes. 4. David uero non cognouit Abisay Suna-
mitidem, 1. Regum 1. Et Filius, Descendite ad me (inquit) operarij iniquitatis:
nuncquam enim noui uos. Matthaei 7. His ita constitutis, infert, Patri cog-
nitum esse illum diem, tum κατὰ ἐπίγνωσιν, tum κατὰ εἰδῆσιν (inquit) πᾶσι ἰσχυ-
ρῶς, καὶ ἡδὲ πᾶσι γινώσκοντες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς, Nouit enim, quando sit futurus; sed

etiam iudicauit, cum desinit Filium iudicatum, & ἡμεῖς & Θεὸς, αὐτὸν μὲν πᾶσι
ἰσχυρῶς, ἡμεῖς ἰσχυρῶς, At Filius Dei, nouit quidem quando sit futurus:
sed nondum fecit.

XV. Fas mihi esto, cum bona Antiquitatis uenerandae uenia, in haec paulo
diligentius inquirere, quae iam Bellarminus non improbare non potuit,
sed leuiter tractauit suo more. Maldonatus etiam suggillauit. Primo ex-
empla colliguntur ἀποστολικὰ. Nam certe Adam, non tum primum
nouit: nudum praeterea, cum peccauit; sed ante sine dubio: quod ex ipso
Epiphanio probatur, τοῦλοι (inquit) ὅτι ἦσαν, ἐκλεπόντες εἰ μὴ ἡ εἰδῆσιν,
πῶς εἶδον τὸ εἶδόν, ὅτι καλὸν εἶς βράσιον, καὶ ἄρα ἔτι καὶ πτωχόν; Non erant caci:
uidebant enim. Nam si non uidebant quomodo cognouerunt lignum, quod esset
bonum ad edendum, & pulchrum ad intelligendum? Probat ergo Adamum
sciuisse se esse nudum, antequam peccaret: & probat hoc argumento;
quia oculis uidebatur: quod apparuit, quia uidi lignum. At ego, quareo,
quam uidit lignum, qua cognitione id cognouit? Annon κατὰ εἰδῆσιν.
Nam cognouit ipso sensu teste. At sensus non pertinent ad nudam con-
templationem, sed ad experientiam. Cur ergo non similiter concludam
eundem, qui iisdem oculis uidebat se nudum; itidem agnouisse se nu-
dum, κατὰ εἰδῆσιν. At contra, Epiphanius, ἡδὲ ἴδον κατὰ εἰδῆσιν, ἀλλὰ ἡ κατὰ
ἐπίγνωσιν. Longe melius dicas antecedens sumi pro consequenti, agnoue-
runt, id est, erubuerunt, quia is mos est hominum post peccatum, ut qui
se nudos sentiunt, pudeant, ac proinde qui non pudeant, non sentiunt.
Est autem utrobique, eadem intelligenda scientia, non uero diuersa genera.
Secundum exemplum de Adamo cognoscente Eua, & Dauid non co-
gnoscente Sunamitidem, longe est alienius: sermo est enim de copula
carnali, quam honestis uerbis sic uelut Scriptura: itaque, nihil magis per-
tinet ad cognitionem proprie dictam, quam cum eadem Scriptura dicit
operire pedes, pro, uentre exonerare, operio est exoneratio illa: aut du-
plex operio est fingenda, quam λεωτολογία, quis ferat? Tertium exemplum
uix etiam bene quadrat. Nam cognoscere dicitur Deus eo loco, pro, spe-
ciali cura amplecti, Sic nouit Dominus uiam iustorum. Psalmo 1. hoc est, in-
quid David Kimchi, Meminit & curat, ut eis benefaciat. Theophyla-
ctus, τὸ ἡ ἀπὸ τῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῆς, εἰς ὅτι ἐργασίαν ἐργάζεσθε, ἡράπην ἡμῶν.
ἡράπης ἡδὲ ἡ ἀγάπη λέγεται ἐν τῷ ὄρει. Illud, Nunquam noui uos est, pro,
nec tum quidem tum miracula praetabatis, amabam uos. Cognitio enim, amor
dicitur hoc loco. Maldonatus, Omnes ueteres auctores obseruauerunt, in
primisque Origenes, cognoscendi uerbum hoc loco, alii que similes, non cog-
nitionem, sed affectum approbationemque significare. Lucas Brugenis, Noui uos
meos, sicut pro me: nouerat eos, ut Ecclesia sua ministros: eapropter per eos fuerat
operatus. (Ergo nouerat etiam κατὰ ἐπίγνωσιν) sed nunquam nouerat, ut quos ipsos
probarat diligeretque, aut ad regnum caelorum praedestinet. Itaque,
cum negatur nosse operarios iniquitatis, scelus erit, non esse illos par-
ticipes eius diuinae curae, qua conferentur, ne pereant: quod quidem
quid faciat ad hanc εἰδῆσιν & ἐπίγνωσιν distinctionem, ego sane non ui-
deo.

XVI. Praeterea ἀποδοσις, peccat. Quareo enim ab Epiphanio, utrum
cognoscere dicatur Christus diem ultimum, uno aliquo genere co-
rum trium, quae nominata sunt: hoc est, vel tanquam cognouit A-
dam se esse nudum: vel tanquam idem cognouit Eua: vel denique
tanquam cognoscit Dominus iustos. Nam id quidem explicatum oportet.
Quid tum enim, si distinguat Scriptura duplex, triplexue genus co-
gnitionis? Nam si ad eorum nullum, hoc, de quo agitur, pertinet, quis
non uideri inane fuisse tam prolixum laborem? Neque enim legitima es-
se potest disputandi ratio, ex concessis, vel probatis, nouum ali-
quod genus commisceri: ut si quis colligens varias arborum species, inde
conficiat magnam esse posse nominari arborem; nec tamen censeri in enu-
meratis speciebus.

XVII. Quanquam non est id solum peccatum. Nam Pater, inquit,
nouit utroque modo. Esto sane, sed quomodo κατὰ ἐπίγνωσιν? Quia omne iu-
dicium dedit Filio: atque ita iam iudicauit. Atqui iudicium, & dies iudi-
cij, non nihil distat. Et quarebant Apostoli, non iudicium; sed tem-
pus illud iudicij, id est, illum diem. Iudicauerit ergo sane Dominus
(quaquam hoc ipsum duriusculum uideretur) sed propterea iam κατὰ ἐπίγνωσιν,
nosse diem illum futurum, nondum uideatur satis elucidatum.
Tum efficitur Christum declinasse interrogationem Apostolorum. Nam illi
sane non interrogabant de cognitione κατὰ ἐπίγνωσιν (quod Bellarminus
obseruauit) sed de alia, κατὰ εἰδῆσιν. Si ergo non de hac, sed de altera, lo-
quutus fingitur Christus, iussit discipulos. Quod uel cogitare impium.
Praeterea, cur sibi Angelos copulasset? Nam hos sane quis unquam
asseruit, nouisse diem iudicij tantum κατὰ ἐπίγνωσιν. Aut nunquid ma-
nifestum erat, hos non nosse κατὰ ἐπίγνωσιν? Quid Angelos dico? Nam latius
patent uerba Christi, Nemo nouit.

XVIII. Superest quarta interpretatio, cui Bellarminus acquiescit.
Nesciebat, quia nolebat dicere. Atego huius tantae ἀκυρολογίας uelim aut
exemplum, aut rationem dari. Dixit Christus se habere multa dicenda
Apostolis, quae non poterant portare: id est, quae eam ob causam nolebat
ipsis dicere: an dixit ignorare? Dixit Paulus se uidisse ineffabilia, postea,
ad Corint. 12. mirum, si non illi aliquis Bellarminus in aurem susurret, di-
cendum fuisse se illa ignorare. Sed uerborum copula longe foret absur-
dissima: neq; Angeli norunt, neq; Filius: id est, uere Angeli non norunt,
Filius autem scit quidem, at non uult declarare. Hoc quis iam ferre potest?
& quidem cum praecesserit, Nemo nouit, tanquam aliquid generale: con-
firmatum diferta nominatione eorum, quibus hoc potissimum uidebatur
inesse. Certe, illud qui probare poterit; quid erit, quod improbet, quan-
tum uis uolentium? Rursus, cur Patrem dicit scire? Nam sane non Fi-
lius tantum, sed nec Pater uolebat dicere: itaque hac ratione aequè di-
cendus erat Pater nescire: quod contra factum.

XIX. His explosis interpretationibus, solum superest secunda, quae
possit probari: Christus nesciebat eum diem quatenus homo: sed hanc
Bellarminus corrumptum cum, hoc est (inquit) humana scientia: sed diuina
reuelatione seu infusione. Quod glossa ridiculum est. Intellexerunt
enim Patres, distinguendas esse in Christo naturas, earumque pro-
prietates: Atque adeo in hac quaestione cognitum quidem fuisse eum
FF 4 diem

diem Christo, quatenus Deus est: & non esse cognitum eidem Christo, quatenus homo est. Nam si scisset ex reuelatione, tum sane hoc scientia...

XX. Ergo, in hunc modum Patres loquuntur. Clemens Recognitio. Refugiunt imperitia notam: sed non debet pro hoc quis uerecundiam pati: quia nec est aliquis hominum qui profiteri debeat omnia se scire...

XXI. Cyrillus de recta fide ad Reginas respondens huic obiectioni, Si Christus est Verbum Dei incarnatum, quomodo ignorauit diem consummationis?...

uenit uero humanitatis modulo, ignoratid futurorum. itaque, quatenus intelligitur Deus, omnia nouit qua & Pater, nihilominus qua homo est, idem ipse non auersatur, quominus uideatur et ignorare...

XXII. Sed Athanasius in hoc argumeto multus est, & ferius contra Arianos oratione quarta: cum prolixè disputasset nullam ignorantiam Deo affingi posse...

XXIII. Denique Leontius de Sectis actione postrema. Item in epistola ad imperatorem, quod dicitur in libro de doctrina graecorum...

XXIV. Illustres sunt hi loci: ut constet quo sensu dictum sit apud antiquos Christum, qua homo, postremum deum non cognouit. Et sane miror si quicquam absurdi mirer in Sophista...

XXV. Est uero haec interpretatio omnium commodissima. Nam faceret curiositate discipulorum, ut contenti iis signis, quae erant enumerata, non amplius inquirerent diem, atque etiam horam futuri iudicii...

ciotatem verbi absque offensa permaneret. Igitur, neque verbi profectus est, neque caro erat sapientia: sed sapientia corpus caro fuit. Propterea, ut diximus, non profecit sapientia per seipsam, qua sapientia: sed humanitas in sapientia profecit supergrediens paulatim humanam naturam: & Deificata, & eius organum facta, ad energiam Deitatis, eiusque illustrationem in omnibus patefaciens.

XXXVIII. Haecenus Athanasius: cuius haec mens est: primo eam carnem quae profecit, fuisse carnem Verbi, non autem separatam à Verbo: itaque, sic verbum dici posse profecisse, quomodo etiam esurisse; nimirum, per idiomatum communionem. Secundo; humanitatem Christi fuisse organum sapientiae, id est, Verbi ad exferendam eius energiam. Quod si Bellarminus somniauit idem esse, ac suum illud, organa cōpropterea repleta sapientia, quid aliud quam propinavit se omnibus ridendum? Tertio; discrete asserit, sic profecisse τὸ ἀνθρώπινον, id est, humanitatem Christi, ut transcenderet quidem communem hominum sortem, sed tamen paulatim κατ' ἀλγήν, non vero simul & semel, sive in instante: quod si non confirmat, aut explicat nostrum πλεονάζον, quid esse potest aliud?

XXXIX. In tertio, sumit suo more Bellarminus, Christo infusam fuisse scientiam omnium rerum: quod potius probare debuit. Certe Theodoretum audiuimus asserentem; Christi humanitatem tanta per illud tempus scire, quanta Deitas inhabitans reuelabat. Et in nouissimo die concessit Bellarminus, non agi de experimentalis, scientia sed de contemplatione: & nos eucimus vere Christum, quatenus homo est, tum ignorasse eum diem Itaque haec euasio non potest non esse nihili: praeterea quid sibi vult distinctio scientiae in theoreticam & practicam? Nam scientiam quidem practicam; nondum aliam nouimus, nisi eam quae significat ipsam πείραξιν scientiae, id est, actum ex habitu. Itaque, non re ipsa duae sunt scientiae, sed vna atque eadem; tantum varie considerata. Quis porro non rideat, si quem audiat impleri actibus alicuius facultatis: tamen impleri est acquirere: acquiri autem habitus satis est tritum: sed acquiri eorum habituum actus quis audiat? Nec Ambrosius vnquam tam mōstrose somniauit. Sed Iesuitae, quo iure, quae ueniunt, sua phantasmata Veteribus imputant, ut suae aetatis hominibus speciosius imponant.

XLI. Non fuit opus peculiarem locum assignare Patribus, quorum tam frequentes loci fuerunt in explicandis huc vsque Scripturae locis. Sed hic tamen Damascenus erit cap. 21. libri 3. de Orthodoxa fide. Δείξιμεν ὅτι ὁ πτωχὸς ἀνθρώπινος, καὶ θεῖος ἀνθρώπινος φέρει, καὶ ὁ θεὸς ἀνθρώπινος φέρει τὴν ποιήσασθαι αὐτὸν θεὸν. Ἐπεὶ ἔχει τὴν μετὰ τὴν γέννησιν ἐκ τῆς θεολογίας Ἐρηζελον καὶ τὴν ἀνθρώπινον Ἐρηζελον, διὸ καὶ λέγεται καὶ ἀνθρώπινος ἢ σαρκὶς. Δὲ δὲ τὴν τὴν ἀνθρώπινον τὴν θεοῦ ἐκ τῆς ἀδελφότητος ἐκείνης, καὶ τῆς Κυρίας ψυχῆς τὴν μετὰ τὴν γέννησιν, ὡς ἐκ τῆς λοιπῆς θεοσημείας ἀσπερ ἡδὲ ἡ σαρκὶς τῆς ἀνθρώπινου, καὶ τῆς οὐρανίου φύσιν ὅση ἐστὶ ζωοποιός, ἢ τῆς Κυρίας σαρκὶς ἐκείνης καὶ ἀσπερ αὐτὸν τὸ θεὸν λόγον, καὶ τῆς οὐρανίου φύσιν ἐκείνης ζωοποιός, ἢ τῆς Κυρίας ψυχῆς τῆς ἀνθρώπινου φύσιν ἢ οὐρανίου καὶ μετὰ τὴν γέννησιν, ἢ τῆς Κυρίας ψυχῆς τῆς ἀνθρώπινου φύσιν, ἢ τῆς οὐρανίου φύσιν, ἢ τῆς Κυρίας ψυχῆς τῆς ἀνθρώπινου φύσιν, ἢ τῆς οὐρανίου φύσιν, ἢ τῆς Κυρίας ψυχῆς τῆς ἀνθρώπινου φύσιν. Scientiam est, enim assumptisse naturam ignorantem, & seruam. Etenim hominis natura serua est eius a quo est facta, neque habet futurorum scientiam. Si igitur iuxta Gregorium Theologum, seorsim concipias id quod uidetur ab eo quod intelligitur (id est humanitatem a Deitate) serua dicitur & ignorans natura. Verum, propter personam identitatem, atque inseparabilem unionem, ditata est Domini animae futurorum cognitione, ut & reliquis diuinis signis. Sicut enim caro hominum, secundum propriam naturam non est uiuifica: at Domini caro, unita personaliter Deo Verbo, etsi non recesserit a mortalitate naturalis, tamen uiuifica facta est. Propter unionem personalem cum Deo Verbo, neque possumus negare uel fuisse, uel esse uiuificam: sic natura humana non habet substantialiter futurorum notionem: sed Domini anima, propter eam eum Deo Verbo unionem, & personam identitatem. Locupletata est, ut dixi, una cum reliquis diuinis miraculis etiam futurorum cognitione. Haecenus Damascenus.

XLI. Recte. Conclusio est. Christi animam habere cognitionem futurorum, per identitatem personae, id est, quod vna sit persona Deitas & humanitas. Id autem quid est? Nempe, quod alias dicitur, Deum esse passum carne: Filium hominis esse in caelo. Non quod Deus, quantumuis vnitus carni, sit ipse passus: aut quod caro, quantumuis vnita Verbo, esset ipsa in caelis: sed quod caro, quicum vna erat persona Deus, sit passa: & Deitas quicum erat vna persona caro, esset in caelis. Quae ratio appellari solet proprietatum communio. Sic prorsus anima Christi norat futura, non ipsa per se: sed, quia Deitas, quicum anima erat vna persona, sciat futura. Et quidem addito exemplo miraculorum: Nam haec proprium esse Dei effectum omnes tenent Theologi: & tenent vniuersae naturae proprietates mansisse inconfusas. Quare, quia miracula fiebant per carnem Christi, Deitas ipsa faciebat, sed quia haec Deitas vna cum carne persona erat, ideo caro faciebat: ut τὴν ζωοποίησιν, etsi non recessisset à mortalitate.

XLII. Omnino in nostram sententiam, qui cum dicimus animam Christi aliquid ignorasse, κατὰ τὸν λόγον (ut ita loquar) τὸ ἀνθρώπινον τῆς νεκροῦ, & neque impugnamus communionem proprietatum: & eam animam consideramus in seipsa, etsi vnitam Verbo: quomodo qui carnem passam dicunt, non Verbum, ii non vnitatem personae negant, sed in vnitate ea naturarum proprietates dirimunt. Quare, nostro sensu dixit Damascenus, assumptam fuisse ignorantem naturam.

XLIII. Nam, quod Clichthouæus annotauit ita dictum non de indiuidua illa natura, quae est assumpta, sed de aliis hypostasis, & personis humanis specie illi similibus, inanis est incrustatio, ut omnes facile vident. Etenim exempla contradicunt. Quam enim, quæso naturam dixit non egressam mortalitatem? Iscariotæne, ut hanc exempli gratia nominem, aut Pilati? minime vero: sed hoc grande mysterium designauit, quod etsi nulla naturae proprietates, non tantum in Pilato aut Iscariota; sed ne in ea quidem quae nata ex Virgine Maria, tamen huius esse dicerentur miracula. Itaque, manifestum est, naturam ita nominatam, pro illo indiuiduo, in quo tamen proprietates vniuersales

remanerent. Sicut dicitur assumpta natura finita: non quod in reliquis indiuiduis eiusdem speciei maneret finitudo: sed quia etiam in hac ipsa.

XLIV. Desino in Thoma, cuius haec verba sunt Quodlibet; artic. 3. Anima Christi non comprehendit essentiam Dei; & per consequens neque virtutem eius: unde non potest cognoscere omnia, quae Deus facere potest: & ideo non cognoscit infinita simpliciter. Haec ita dicit Thomas: An nos potius tandem Catholici?

C A P. XII.

Virum in Christo Catholici aliquid agnoscent peccati.

VENIO ad alterum caput, in quo quaeritur, utrum Christo possit aliquid quod aliquando excidisse vel leuissimum peccatum. Vbi nulla profecto controuersia, sed non fanda Papiatarum calumnia. Nam solentis haec est fides nostra; in Christo nihil fuisse peccati. Confessionis Gallicae art. 14. Credimus Iesum Christum, Sapientiam & Filium aeternum Patris, naturam nostram assumptisse, ita ut vna sit persona Deus & homo. Homo, inquam, & corpore & anima passibilis, nobis quae per omnia, excepto peccato, similes. Calvinus in Catechismo ad articulum symboli, Conceptus est Spiritu Sancto, cum dixisset oportuisse Filium Dei hominem fieri, eo quod inobedientiam ab homine admissam in Deum, necesse esset in humana quoque natura expiari: subiit quaestionem. Cur id à Spiritu Sancto effectum est, ac non potius communi vniuersae generationis forma? Tum respondet: Quoniam penitus corruptum est humanum semen, in generatione Filii Dei intercedere Spiritus Sancti opus decuit, ne hac contagione attingeretur, sed esset perfectissima puritate praeclusus. Hinc ergo discimus, eum qui alios sanctificat, immunem ab omni macula esse: puritateque, ut ita loquar, originali fuisse ab vtero praeclusum, ut totus Deo sacer esset, nulla humani generis labe inquinatus. Idem in 1. Lucae ad haec verba: Quod natus est ex te Sanctum vocabitur Filius Dei. Notandum est, inquit, quod Christus, quatenus spiritali virtute conceptus est, dicitur semen Sanctum. Quae admodum enim oportuit illum esse verum hominem, ut peccata nostra expiaret, mortemque ac Satbanam vinceret in carne nostra: denique, ut esset verus mediator: ita necesse fuit, ut alios purgaret, immunem esse ab omni immunditie & macula. Quamuis ergo ex Abrahamae mine genitus sit Christus, nihil tamen contagii ex vitiosa natura contraxit: quoniam ab ipsa origine purum seruauit Dei Spiritum, nec tantum ut ipse in se puritatem sanctitatis polleat: sed magis ut suos sanctificet. Ergo, ipse conceptionis modus testatur mediatorem nobis esse à peccatoribus segregatum.

II. Idem in 4. ad Hebraeos exponens, quomodo tentatus sit absque peccato. Verius sentiunt qui simul cum exterius à rumnis comprehendunt animi affectus, quales sunt metus, tristitia, horror mortis, & similes. Et certe frustra alicui addita esset restrictio, absque peccato; nisi de affectibus sermo esset qui semper in nobis vitiosi sunt propter naturam prauitatem: in Christo autem, in quo vna recitudo. Et puritas fuit immundis fuerit ab omni vitio. Paulo post. Ita non essentia tantum factus est homo, sed humana et natura qualitates in se recepit. Restrictio tamen additur, absque peccato, quia semper tenendum est hoc delictum inter affectus Christi & nostros: quod illi recte semper compositi fuerint ad veram iustitiam regulam: nostri autem, quae turbido fonte manant, semper respiciunt originem suam naturam, quae turbulenti sunt & effrenes.

III. Beza Confessionis cap. 3. art. 19. Oportuit huiusmodi fœderis a reconciliationis Mediatorem esse verum hominem, sed nulla vel peccati originalis, vel altera quapiam labe infectum, sicut ex sequentibus rationibus intelligi potest. Primum enim, cum Deus sit summo iustus, & homo propter corruptionem sit impius obnoxius, necesse fuit aliquem vere hominem existere; in quo ruina ista infusa, genus humanum Deo reconciliaretur. Deinde tenetur homo implere omnem illam iustitiam, quam Deus ab illo requirit gloriae sua causa. Ex quo efficitur oportuisse hominem aliquem existere, qui implet à omni iustitia, Deo acceptus esset. Tertio, vniuersi homines sunt in finitima omnis generis peccatorum multitudinis cooperati, ac proinde Dei maledictioni obnoxii. Oportuit ergo hominem aliquem existere, qui prorsus Deo satisfaceret, ut ei gratus esset. Quarto, nullus homo corruptus ista vel auspicari, ne diu conficere potuisset, imo vero propter mediatoris opera indignisset, tantum abest ut alios potuisset Deo conciliare, aut quicquam Deo iucundum ac gratum efficere. Consequitur ergo oportuisse, ut hominum redemptor vere homo esset, id est, vere humano corpore & humana anima praeditus, ac nihilominus tamen iustus, & nulla prorsus peccati labe inquinatus.

IV. Possum alia infinita colligere: sed haec & discretissima sunt, & sunt multa: ut cuius manifestum fuit, Catholicos agnoscere Christum Mediatorem suum non modo perfectionem essentialem, atque increatam habuisse, quatenus Deum, sed aliam item creatam, quatenus hominem, atque hanc perfectam nullaque prorsus labe imminutam, atque ita omnes eius operationes, sermones, cogitationes perfectae congruente cum voluntate Dei, omnis creatae iustitiae lege vera, ac summa. Haec nostra, haec omnium Catholicorum confessio est. Anathema, qui sentit contra.

V. Et clamat tamen Feuardentius, in examine Confessionis Gallicarum Ecclesiarum, à nobis tribui Christo inclinationem ad quaelibet peccata, omnesque immoderatos voluntatis affectus. Sed tam iratus, ut oblitus sit, vel leuissimum in dicitur annotare: quod in tam graui crimine nunquam omisit vllus vir bonus, & qui suam fidem non paterecetur esse suspectam. Alij, non adeo impudentes, tamen rodunt nonnulla, vnde sperant effectum iri Caluianum ita esse loquuntur interdum, ut Christo imputari aliquid peccati.

VI. Haec post videro. Sed nunc quae, quæso, ut qui in nobis reprehendendis tam sint Demae; in suorum dissimulandis peccatis sine tam Mitationes? Non enim desunt apud eos qui Christum asserant caruisse originali iustitia. Salmicro disp. 50. in Epistola ad Romanos, respondens, quod concluderent Maria fuisse sub originali peccato, eo quod caruisset iustitia originali, argumentum soluit, negata consequentia: Si haec com-

nexio, inquit, effi... existeret Christum fuisse sub originali peccato, eo quod iustitia originali destitutus fuerit. Et post. Et hoc dixerim eo posteo, quod Christus carnis instituit in originali. quam tamen quidam ex Scholasticis (nota quodam, ideoque non omnes) illi tribuunt, ut Ioannes Gerson, & Ioannes Maior: est prior sententia mihi magis arrideat. Proh fidem! eos, qui negant in Christo originalem iustitiam, manere inuolatos: eos maledictis lacerari, qui & originalem, & actualem perfectissimam in eo laudant! Non est hæc infamia?

VII. Sed contra Caluinum argumenta disputantium videamus: non enim passi sunt videri sine ratione insanire. Primum mihi Gaurierus sufficit in Chronographia Seculo decimo septimo: & Dilemmate 75. Caluinum ille notat dixisse, ita Christum nostram assumpsisse personam, vt esset peccator, & reus maledictionis: & locum ascripsit ex commentariis in 3. ad Galatas v. 13.

VIII. Nihil est, quod dici pro meritis possit in istum: qui profecto vsurpare non potest illud solenne, *scisciens fallo*. Vtique enim sciens, volens, videns, fallit. Non potest enim aliter fieri. Caluini verba lege tu, quisquis es, vir bone, vir pie. Nam istos *κακοδομους*, æquum est relinqui suo merito supplicio. Verba igitur ea sunt, respondentis quibusdam querentibus, qui sic, vt *Filii Patri dilectus maledicatur*: quia Paulus discrete dixerat, factum esse maledictionem. Respondeo, inquit, duo consideranda esse, non tantum in persona Christi, sed etiam in humanitate ipsius: alterum, quod erat *Agnetus Dei immaculatus*, plenus benedictione & gratia: alterum, quod personam nostram suscepit, ideoque peccator erat & maledictionis reus: non tam in se quidem, quam in nobis: sed tamen vt necesse haberet nostro nomine desungi: itaque neque extra Dei gratiam esse potuit, & tamen sustinuit iram eius. Nam qualiter Patrem, quem habuisset in seipsum, & cui fuisset exosus, reconciliare nobis poterat? Ergo semper voluntas Patris in illo acquieuit. Rursus, quomodo ab ira Dei nos liberasset, nisi & a nobis transiisset in seipsum? Ideo percussus fuit propter peccata nostra, & Deum expertus est tanquam iratum Iudicem.

IX. Quid hæc verba videntur? peccatorem appellauit Christum. Magni crimen, si proprie, si in se, & vt loquitur calumniator, si vere: quo nomine male audiunt & merito, qui quicquam aut patrant, aut et concupiscunt contra Dei mandata. At non ita Caluinus. Quomodo ergo? suscepta nostra persona. Atqui persona, vel *ὑπόστασις* sonat, vt quæ vnica Dei & hominis persona dicitur: aut certe alterius *ὑπόστασις* vice: quomodo tu, Sycophanta, improbam personam (vt cū Cicero loquitur Verrina 4. Juro Sancto imposuisti. Iam priori modo non potuit Caluinus dicere a Christo nostram assumptam personam: nam reuera numero diuersæ sunt eius persona, & nostræ. Secundo igitur oportuit. At qui peccatoris personam in se suscipit, non est ipse perse, & vere peccator, sed tantum imputatione morali: vt quotidie vades fuit debitor, non suo, sed alieno debito: & adhuc calumniatur Iesuitæ? En Christianos! & quid Paulo facient, qui non peccatorem dicit esse factum, sed peccatum? nõ maledictum, sed maledictionem?

X. Alterum argumentum eiusdem: Caluinus dixit deurpatum vitio alioquo affectu iruit libri 2. c. 16. §. 12.

XI. Næ tu graues aliquando penas dabis Caluino, qui tam nequiter illi nunc imponis calumnias tuas. At ille scripsit. *Obtulerunt quod vitiosum perse est, indigno Christo tribui*. Obiectio est calumniantium, peccare Caluinum, quod aliquid vitiosum Christo tribueret. Quid responderet? *Quasi vero supra Spiritum Dei sapiant, qui hæc duo simul conciliant, Christum fuisse tantum per omnia sicus nos, & tamen absque peccato*. Attende: Sycophanta, si aures tibi ad audiendum. Caluinus negat id quod ipse Christo tribuebat, id quod Sycophanta vitiosum dicebant perse: hoc negat vitiosum, dicit esse sine peccato: *Que tibi nunc mens est? quis pudor?*

XII. Bellarminus obicit a nobis asseri Christi animam aliquid egisse, quod corrigi debuit: quod etiam si peccatum non audeamus dicere, tamē peccatum reuera fuerit, si corrigi debuerit: inuenens nimirum locum illud ex Matt. 26 si possibile est, *transseat calix iste: sed non quod ego volo, sed quod tu*.

XIII. Non præfabor, sed describam verba Caluini ex Harmonia Evangelistarum in Matth. 26. & quidem paulo prolixius: *Frustra laborans quidam vt ostendat non hic precatorem describi, sed querimoniam duntaxat. Ego vero tamen si abruptum fuisse votum fateor, non tamen dubito quin precationem Christus conceperit. Nec obstat, quod rem impossibilis sibi concedi possit: quia non semper fidelium preces continuè tenore ad finem vsque fluunt: non semper æquabile temperamentum seruant, non semper etiam distincto ordine sunt compositæ: sicuti nautis procellis iactata, quamuis ad portum tendat, non tamen rectum & æquabilem cursum tenere potest, vt in mari quieto. Tenendum quidem est, quod nuper dixi, non fuisse turbulentos Christi affectus, qui more nostro eius animæ puram moderationem excuterent. Sed quantum ferre potuit sana & integra hominis natura, metu percussus, & anxietate constrictus fuit, vt necesse foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quasi vacillare. Hæc ratio est cur mortem deprecatus mox sibi frantum iniicit, Patrique imperio se subiciens, votum illud subito elapsum castiget ac reuocet. Paulo post. Non igitur hæc meditata Christi oratio, sed vt & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio. Eadem vehementia præsentem cœlestis decreti memoriã illi abstulit, vt non reputaret in ipso momento, se hæc lege missum esse humani generis redemptorem: sicuti grauis anxietas sepe caliginem oculis obducit, ne simul in mentem veniant omnia. In summa nihil absurdi est, si in precibus non semper occurrit præsens omnium rerum attentio, vt distinctus ordo textatur.*

XIV. Hæc Caluini sunt. Quid ergo? pronunciatne Christum peccatorem? Contenditne non posse excusari? Apage blasphemias plusquam diabolicas. Imo discrete tenendum mandat non fuisse turbulentos Christi affectus: non excussisse animæ puram moderationem: denique: tantos fuisse quantos caperet sana & integra natura. Et hæc tam clare protestata, tam diligenter posita, non sufficiant refutandæ putidæ Iesuitarum calumniæ? non satisfaciant probis; vt sciant Caluinum certa firmaque fide credidisse omnino nullum in Christo peccatum animaduerti posse? Certe res perse loquitur, Caluinum docuisse etiam hic, istoque momento tentatum fuisse Dominum similiter vt nos, absque vilo tamen peccato.

XV. Habent tamen quod rodant Iesuitæ: hoc magis Romani, quam Roma; quod hæc, quos rodere non valet otis: at illi simul quos oderrunt eniã

rodunt. Quod ergo Caluinus dixit aliquid egisse, quod corrigi debuerit, inde Bellarminus disputat, fuisse ergo peccatum. Quicquid corrigi debet, re vera peccatum est. At Christi verba corrigi debuerunt: Ergo, fuerunt re vera peccata. Postea laborat in explicando loco, *Illud si possibile est*: significare, si placet tibi. Sciuisse enim Christum Deo nihil esse impossibile. Et Lucæ 2. dixisse, *Si vis transfer*: Non quod dignoraret patrem nolle: sed vt ostenderet affectum naturalem suæ voluntatis ad fugiendam mortem coniunctum cum omni subiectione ad paternam voluntatem: & esse, ac si diceret, *Volo, vt non fiat, quod volo: id est, volo voluntate deliberata, quæ respicit obiectum cum omnibus circumstantiis, vt non fiat id, quod ego volo voluntate naturali, quæ refertur in obiectum secundum se tantum consideratum.*

XVI. Dicam de posteriori prius, quia breuius. Absit, vt hæc loci explicationem nõ admittamus, verbis quidem aliis contextam, quam quibus Caluinus vsus: sed rem ynam eandem que significantibus. Neque enim alia est illa vehementia, quæ præsentem decreti cœlestis memoriã abstulit, vt ne in ipso momento reputaret se hæc lege missum esse redemptorem, quam naturalis illa voluntas, quæ refertur in obiectum secundum se tantum, & absque circumstantiis consideratum. Nam mors obiectum est, cuius circumstantia erat tunc temporis, officium Mediatoris, decretumque Diuinum. Hanc mortem sensus naturalis, siue *πρῆξι φύσικῆ* concipiebat tantum quatenus mortem: *ἢ ἂν ἀποθνήσκῃς φύσικῃς*, inquit Theophylactus, *τὸ θεολογικὸν γὰρ ἀποθνήσκῃς*: dicitur *ἢ πρὸς φύσιν εἰσὶν ἡ θάνατος, ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως φέρῃ τὸν*. Est enim humana natura horrere mortem: propterea quod præter naturam mors aduenit: ideoque eam natura refugit. Seplius est igitur, ea verba, *Transseat calix iste*, pertinere ad voluntatem illam naturalem: hæc vero, non sicut ego volo, ad deliberatam: sed hæc illi præualuisse.

XVII. Non ignorasse Patrem nolle; nec ad hæc quæstionem pertinet, & non reuocatur in dubiũ a Caluino: nec negatur significare voluntatem naturalem fuisse subiectam Patri: Imo Caluinus discrete dixit, subiecisse se Patri imperio. Sciuisse autem nihil esse impossibile, cur annotauit Bellarminus? Neque enim Caluinus infirmat. Quare eadem vtinam sententia est. Quod si eadem, cur Caluinus exagitat. An quia sola verba displicent? Ridiculum, sed dixit saltem, præsentem cœlestis decreti memoriã ablatam. Prouidenter, non memoriã absolute ablatam: vt fit, cum omnino res quæpiam in obliuionem veniat: sed præsentem, id est, ipso illo momento: vt fit, cum aliquid, quod habitu hæret: actu tamen nõ occurrat. Quod hic Tertullian. vidit de Oratione c. 4. *Pater, inquit, transfer poculum istud: & recordatus, nisi quod mea non, sed tua fiat voluntas*. Hæc enim phrasis eum motum designat, quo reuocamus subito in mentem id, quod paulo prius quasi excidisse videbatur.

XVIII. Iam ad Syllogismum respondeo: primo nunquam dixisse Christi votum corrigi debuisse: sed tantum fuisse correctum a Christo, aut reuocatum. Et quantum verum sit, nihil egisse Christum, quod non debuerit: tamen nemo non videt durius esse multo vnum quam alterum. Nam illud aliquã inuicit legē, cui necesse habuerit Christus sese accommodare, tanquam principio externo: hoc vero potest referri simplicitè ad voluntatem, cui libera sunt plurima: vt cum recte dixerit Paulus, *Dei multis vicibus, multisque modis olim loquutum*: tamen, si quis dicat, Deum multis vicibus multisque modis debuisse loqui, non putem Christianas aures æque toleraturas. Itaque, nullus, dubito, sic de industria Bellarminum teriphisse, atque affectasse, quod in Caluino legerat nusquam, & calumnie pòds adderet, quod accusatoribus subleste fidei frequentissimũ.

XIX. Porro, Syllogismi negatur maior. Primo enim, quis necit correctionem esse aliquam non Ethicam, sed Rhetoricam? Atque huius esse vsum in loquendo frequentem, & *παθητικὸν*. Aut, quis non rideat transferri ad peccata contra bonos mores, quæ de oratione dicuntur, eiusus ornatu? Quis necit a Rhetoribus, *ἰσχυρῶς* sic dici, vt nullum tam peccatũ, ne quid aduersus orationis leges, supponatur? Itaque Franciscus Lucas in 19. Matth. exponens illud de diuite haud facile intrante in regnum cœlorum, *Corripit, inquit, quod dixerat: durius repetens, quod mollius dixerat*. En tibi in homine Papista, nec certe minorum gentium, id ipsum, vnde in Caluinum tanta calumniarum moles.

XX. Sed obicit G. eterus, scilicet, inquit, Christus in monte Oliueti, inter sanguineos sudores rhetoricatus est, & abrupta, Rhetorum sensu, oratione vsus.

XXI. Scilicet, inquam, Grefseri mirabilis imaginatio est: quæ sperauerit, suam solam propter autoritatem, nobis absurdum futurum, quibus non placere significarit. Sed, quid si Iesuitæ liber nuntium remittente sensui cõmuni: an nos propterea oportet insanire? enim vero vnde illud est *Transseat calix iste*, in eodem ipso agone, si non est a Rhetoricis nisi fortrenoua Iesuitarum prudentia metaphoras exterminet ex agro rhetotico. Imo illud, *dormire quod superest*: Ironice dictum, testibus Theophylactõ, Euthymio, Francisco Luca, Maldonato, nonnullis aliis, vnde si non a Rhetoricis: & illud ipsum huius loci: *Non quod ego volo, sed quod tu vis*, defectiuũ esse notat Euthymius: *Deficit, n. fiat. nõ complet a oratio est, fiat, non quod ego volo, sed quod tu*. Denique, sciunt omnes etiam, dolori suos esse eloquentiæ flores: & quidem tanto potentiores, quanto magis vrget dolor: Anadiplofes, Exclamationes, Hyperbolas, Catachreses, Apophoreses: denique genus omne troporum, atque figurarum.

XXII. Præterea etiam Ethica correctio est, non tantum vna a malo in bonũ, sed etiam altera a bono in melius. Exempli gratia, rogauit Deũ Paulus, vt a se Sathanas abscederet, posterioris ad Corinthios duodecimo: an peccabat? Minime sane, alias non docuisset Christus orare, *Libera nos a malo*. Et tamen corrigitur a Domino: nimirum, vt quam habebat voluntatem non malam mutaret; subiceretque diuinæ voluntati longe meliori:

XXIII. Itaque Patres non cunctantur in hoc ipso negotio, aut iisdem cum Caluino, aut certe similibus verbis vti. Augustinus in gloria ordinaria *Docet eos priuam voluntatem corrigere, & dirigere iuxta diuinam*. Origenes tract. 35. in Matthæum. *Docebat dolens de eis, Pater, si possibile est transseat calix iste a me*. Rursus reuocans desiderium suum, & videns quantum vtilis mundi totius esset futura per passionem ipsius, dicebat, sed

non sicut ego volo, sed sicut tu. Et paucis interiectis. Propter hos ergo quos in passione sua nolebat perire dicebat; Pater, si possibile est transeat calix iste a me. Propter salutem autem totius humani generis, qua per mortem eius Deo fuerat acquirenda, dicebat quasi recogitans: sed non sicut ego volo, sed sicut tu. Hieronymus. Attamen revertens, Christus, in semetipsum, quod ex hominis persona trepidanter renuerat, ex Dei filiique confirmat. Athanasius contra Arianos orat. 4. Αμφοτέρω παρὸς ἑαυτὸν εἰλέθη, ἵνα δείξῃ, ὅτι Θεὸς ἰσὺς ἦν, ἡλικὸν μὲν αὐτὸς, ἡρόδοτος δὲ ἄνθρωπος εἶχε δελεῖσθαι τὴν σαρκί. διὰ τὸ σωστικῶς τε ἑαυτὸν ἡλικίῃ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ἵνα καὶ τὸ πάλιν ἀφαινοῦντο, ἡμετέροιον τὸν ἀνθρώπου πάλιν αὐτὸς ἦ ἦν αὐτοὶ καὶ ἀσθενῶν. Vtrumque ab eodem dictum: ut ostenderet se Deum esse: & ipsum quidem velle: at factum hominem habere timidam carnem: cuius habita ratione, & temperasse suam voluntatem humanam infirmitate; ut hoc ipse altera vice delicto, confidentem hominem constitueret, quod ad mortem attinet. A Cavius dixit durum vocabulum: cuius vim Nonnius non est assequutus, cum vertit; ut metu mortis abolito. Nam unde habet metum mortis? Sed cum hi Patres nō existimare: se à pietate recedere, quid potuit Calvinus peccare?

XXIV. Porro, qui in nescio quam speciem & quasi fabulam hoc quicquid est, detorquent, ut persuadeant nihil re vera tale in se Christum tenuisse, v. lim expendant gravissima Basilii Seleucensis verba in eum locum, ἀλλ' ἐπεὶ τίς τῶν αὐτῶν μετῴμιον ἄλλοις τῆς ὑπερῆρας κρείσσεως κινδυνεύουσιν ὁποῖονται χαίροντες, τοῖς μετῴμιον δὲ φρασιόμοροι Χριστὸς δὲ οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν καὶ οὐκ ἔβουλετο, καὶ ἡμετέροιον τὸν ἀνθρώπου πάλιν αὐτὸς ἦν αὐτοὶ καὶ ἀσθενῶν, ἵνα καὶ τὸ πάλιν ἀφαινοῦντο, ἡμετέροιον τὸν ἀνθρώπου πάλιν αὐτὸς ἦν αὐτοὶ καὶ ἀσθενῶν. Atque, inquiet aliquis, discipuli ad subeunna pro Christo pericula armantur gaudentes, flagris delectati. Christus vero cum anxietate crucem excipit, eiusque passionem timor precedit? Qui sit? Enimvero Christus contra viuentem adhuc mortem comparat se; atque cum tyrannide nondum soluta, manus confert. Hactenus enim infernus suum iam inde ab Adamo in hominem imperium ostentabat. At Christus mortem interfecit, tanquam mortuum aliquem; ius, qui post futuri erant, obiecit ad lucem. Propterea ipse quidem, ut qui contra viuentem in acie consideret, verissime afficitur. Recte: non enim finxit quicquam Christus: non alienam personam induit, quasi qui in theatro reges ludunt. Itaque timuit ἐλεῖσθαι, & vere timuit. Quis ergo neget verum cum fuisse metum, cum postulauit liberari ab eo calice? & hoc ipsum, si vere, quoniam artificio tandem efficiant, non esse agnoscendam in hoc loco ἐπαπορήσιν.

XXV. Sed acius inflat Stapletonus in Anthonis Euangelicis ad 26. Matthæi: accusans Calvinum, quod ponat in Christo desideria inconsiderata, vota abrupta, eademque alternantia ac vacillantia, subito erumpentia, & placida moderatione vacua. Grauis in speciem accusatio; sed re ipsa leuis calumpnia: Agam de singulis seorsim.

XXVI. Inconsiderata vota nusquam Calvinus nominauit: sed orationem nō meditatam. Non fuit hæc, inquit, meditata Christi oratio. Quæ verba quid habent, quæso, indignum, aut viro pio, aut etiam Christo? Quid? Nonne Bellarminus voluntatem distinguat in naturalem, & deliberatam? Quid rursus? nonne ipse Stapletonus: Stapletonus, inquam, ipse, hoc ipso contextu, vota, vota, inquam, quo vocabulo Calvinus utitur, similiter discernit in naturalia & deliberata? Quæ si distinctio vera est, & non potius larua, tum necesse est naturalia non esse deliberata, deliberata etiam non esse naturalia. Iam vero fatentur siue hanc voluntatem, siue hoc votum Christi, ad naturam referendum. Quis non videt, ergo sequi, votum esse non deliberatum? Non meditatam dixit Calvinus. Vtrum grauius? En tragelapho. Immo calumniandi κακότης. In Caluino damnat: Sycophanta, quod in seipsis probant, vocabulis tantum immutat.

XXVII. Mentiar, nisi ostendero reapse conuenire hæc Caluini vota non meditata, cum Stapletoni votis nō deliberatis. Naturalis (inquit) voluntas dicitur, quæ fertur in rem aliquam secundum se ipsam consideratam. Deliberata vero, quæ fertur in rem non solum, sed cum circumstantiis sui per intellectum propositam. Illa naturalis dicitur, quia rem in sua natura considerat: hæc deliberata, quia per discursum considerat circumstantias adiectas. Hic primum, quo igitur differet deliberatum à meditato? Nam quid, si dixerō, qui rem meditat; non idem erit, cum rem considerat? Certe & meditari, & considerare opus est intellectu; siue discursus animi: sed disertus mors consideratur, vel quatenus mors est simpliciter, & rationem habet mali, vel cum circumstantiis: ut in hoc negotio necessariam esse humanæ redemptioni, subeundamque ei qui Mediator esse debet; denique decretam à Deo. Illa voluntas naturalis, quam hæc verba produnt, transeat calix, illo modo tantum mortem considerauit, non isto. Ita Stapletonus. Quid Calvinus? Nihil est absurdum, si Christus ex communi piorum more, omisso diuini consilij intuitu, desiderium suum, quo astuabat in Patris sinum deposuerit. Eadem vehementia presentem celestis decreti memoriam illi abstulit, ut non reputaret in ipso momento se hac lege missum esse humani generis redemptorem, sicuti grauis anxietas sepe caliginem oculis obducit, ne simul in mentem veniant omnia. Audin' tu iam duplicem circumstantiam, decreti & redemptionis? Imo Audin', non simul in mentem venire omnia? Rursus. Respondeo, in eo nihil fuisse vitij, quod obiecto mortis terrore simul oblata est caligo, ut aliis omissis, ad votum illud profileret. Audin' vtramque distinctionis partem, Stapleton? Oblato mortis terrore: ea voluntas est naturalis, quæ mortem in seipsa simpliciter considerat, ut malum peccati, nec secundum se appetibilem. Aliis omnibus omissis. Recognosce tuam illam deliberationem ex circumstantiis, Itaque; nihil aliud Calvinus voluit, quam Christi votum naturale fuisse, non meditatam, id est, deliberatum.

XXIX. Imo, inquit, cum Christus libere mortis horrorem ante oculos suos proponeret, libere quoque & meditate dixit, Pater, si possibile est transeat à me calix iste. Itaque, nullum hic votum inconsideratum, nullū abruptum, nullum subito elapsum fuit. Præterea, duo Calvinus Christo affingit, Christi puritate indignissima. Primo, obiectum mortis terrorem: deinde ex eo terrore oblata caliginem. At Christus eum mortis terrorem in seipsum libere & voluntarie suscepit; non vero fuit ei ex improuiso obiectus. Quod si nullus terror obiectus, ergo nulla oblata caligo.

XXX. Enimvero, inquam, quis dubitet Christianorū à Christo libere meditateque susceptas omnes humanas infirmitates: aut quando cōtra dixit Caluinus, ὁ Sycophanta? Sed vos potius non vultis scire, quo sensu id dicatur. Pertinet enim ad incarnationis mysterium, ut sensus sit, Filium illum eternū suscepisse naturā humanam omnibus infirmitatibus obnoxia, excepto peccato. Itaque quod vos fingitis, humanam in Christo naturam libere & meditate eas suscepisse, hoc falsum est; neque vquam Patribus, aut dictum, aut cogitatum. Quid enim? An nobis Christū representabit, quam nō habebat personam: ita meditate suscepisse, quem admodum ludionem aliquem in theatro, præmeditato consilio consulenti apud se, quo gestu, qua voce, quibus lacrimis fabulam agat? Non sic, ὁ Papista: non sic Christiani: ἀλλ' ἰνα δὲ ἴδωμεν, inquit, ut nō sit. Itaque vere factus homo nobis ὁμοιωσθεὶς, καὶ ὁμοιωσάμενος, non ex composito, efluit, sicut ei fatigatus est, timuit. Nihil igitur Caluinus peccauit, cū obiectum terrorem, oblata caliginem dixit. Et vos, vos, inquam, qui agebatis, cum diceretis metum mortis fuisse Christo naturalem: nisi forte vos iam tandem, non o more, motus nullos naturales in homine distinguatis a voluntatis.

XXXI. Iam abruptum votum, quare, aut quo sensu reprehendunt, cur non docent? Certe abruptam orationem negare nemo potest. est enim pendulus sensus; Si possibile est, ut transeat à me calix iste: quis enim non videt subintelligendum aliquid, ut peccatiur (entia); & paulo ante docuit Euthymius. Aut quis grammaticulus nescit eas orationes abruptas solere dici? & hunc sensum postulant verba Caluini frustra laborant quidam, ut ostendant, non hic precationem describi, sed querimoniam astantiat. Ego vero, tametsi abruptum fuisse votum fateor: non tamen dubito quin precationem Christus conceperit. Non potest enim aliter intelligi differentia inter querimoniam & precationem: multo minus, quomodo sit precatio, quam si cum Caluino dicas, fuisse votum abruptum. Itaque, nullum hic vitium notari potest: sed tantum παρὰ rhetoricum, quo fit, ut in magis animi motibus, non perficiamus sententiam.

XXXII. Alternantia, ac vacillantia vota, sic Caluinus nominauit. Quamvis ferre potuit sana & integra hominis natura, metu percussus & anxietate constrictus fuit, ut necesse foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quasi vacillare. Primum alterna vota quis neget? Quid non ipse Stapletonus longe diutius dixit, duas has esse voluntates in contraria tendentes? Deinde Caluinus, non absolute vacillare dixit, sed quasi vacillare: ut fateatur, nō satis proprie hoc vocabulum, quo nostrorum animorum inconstantia significari solet, Christo tribui, sed tantum per similitudinem. Et nihil significauit, quam quod his verbis Stapletonus expressit: verbum illud, Non sicut ego volo, sed sicut tu vis, verbum esse hominis postri inter duas voluntates. Itaque calumniator nodum quærit in scirpo. Nam Christum positum inter violentos tentationum fluctus, cur negat tentatum fuisse et Apostolus dixit. Atqui, inquit, nullam tentationem à seipso passus est Christus. Imo contra verum est. Nam animi motus non potuerunt nō esse ab ipso: & si non habuit motus animi, omnino tentatus dici non potest, quo sensu Paulus tentatum dixit. Nam quid noui, si referas tantum ad externos dolores, qui nulli imputantur ad peccatum, ne communi quidem homini. Et alioquin, cur ipse Stapletonus dicat Christum positum inter duas voluntates? Aut quis voluntatem nominare queat, ut non dicat fuisse ab ipso Christo?

XXXIII. De placida moderatione quid dicam? Malim docuisset Iesura, quo nomine reprehendenda putauerit. Nos enim meminimus Christum ipsum; ipsum, vnam, Christum dixisse: non tantum, Tristis est anima mea usque ad mortem, Matthæi 26. sed etiam Ioannis 12. nunc anima mea turbata est. Et hoc ipsum Calvinus significatum voluit. Quis enim nescit moderatum placidumque animi statum opponi turbato? & ab eo placido moderatoque statu discedere vel ipsam tristitiam? Itaque, etiam in hoc tantum de Christo Scriptura prædicat, nempe fuisse eius animam tristitiam; sufficeret hoc vnum ad Caluini voces à blasphemia vindicandas. Sed cum habeamus disertum illud τὸ πρῶτον, quorum immodestos leuitarum clamores timeamus? Non potest: non potest inquam, quis esse turbatus; & idem simul placide moderatus. Et si potest esse turbatus absque peccato, potest etiam esse non placide moderatus, absque illo tamen peccato: quod in hominibus ψιλλόν, vix ac ne vix quidem inuenias, in Christo tam verum quam verum eundem fuisse τὸ δὲ ἴδιον.

CAP. XIII.

De Desperatione.

I. Sequitur alterum calumpniæ caput; quum imputant Caluino Iesu Christi desperationem de salute. Quæ in re vehemens est Ioannes Hayus contra Chambruum c. 14. Et Bellarminus c. 8. lib. 4. de Christo. Refutauit autem Thomas Mortonus Apologia Catholica lib. 1. partis 1. cap. 55.

II. Occasionem sumunt ex commentariis Caluini in v. 46. c. 27. Euangelij secundum Matthæum: quorum hæc verba sunt, dum exponitur ille clamor, Deus meus, Deus meus, cur deseruisti me? Calvinus ergo, Quamquam apparuit plusquam humanus vigor in Christi clamore, certum tamen est vehementia doloris illi fuisse expressum. Et certe hic precipuus fuit consiliū, & omnibus aliis tormentis durior, quod suis angustiis adeo leuatus non est Patri auxiliio, vel fauore, ut à se quodammodo alienum sentiret. Neque enim corpus solum in pretium nostræ cum Deo reconciliationis obtulit, sed in anima etiam perculsus debitas nobis poenas: atque ita vere factus est vir dolorum, sicut leuatus loquitur. Et vero nimis insulsi sunt, qui hac redemptionis parte posthabita, tantum in externo carnis supplicio insistant. Nam ut pro nobis satisfaceret Christus, red ad Dei tribunal sit oportuit. Nihil autem magis horribile, quam Deum iudicem, cuius ira mortem superat. Ergo, quum species totius animæ Christo obiecta est, quasi Deo aduerso iam esset existerio deuotus, horrore correptus est, quo centies cuncti mortales fuissent absorpti, ipse autem mirifica Spiritus virtute victor emerfit. Nec vero sicte vultu beatrice conqueritur, se à Patri relictum: & quod nonnulli ex vulgi opinione sic loquuntur obsequant, insipidum est canuum.

cauillum. Nam interior animi moestitia, vi & ardore suo eum coegit in clamorem erumpere: nec tantum iocularis fuit redemptio, qua defunctus est ut nuper dixi: sed ut se vadem pro nobis obtulerat, vere Dei iudicium subire loco nostro voluit. Sed absurdum videtur Christo elapsam esse desperationis vocem. Solutio facilis est, quanquam sensus carnis exitium apprehenderet, fixam tamen stetit fidem in eius corde, qua Deum praesentem intuitus est, de cuius absentia conque- ritur. Diximus alibi, quomodo locum Deitas cesserit carnis infirmitati, quate- nus saluti nostra interfuit, ut omnes redemptionis partes Christum impleret. Dis- crimine etiam notauimus inter naturam sensum, & fidei notitiam. Quare nihil obstat, quominus Dei alienationem mente conceperit Christus, prout sensus com- munis dicebat: & simul fide retinuerit Deum sibi esse propitium. Quod satis cla- re patet ex duobus querimoniis membris. Nam, antequam tentationem experi- mat, praefatur se ad Deum confugere, tanquam Deum suum: atque ita clypeo fidei fortiter repellit illam, qua se ex opposito ingerebat, derelictionis speciem. Do- nique in hoc divo cruciatu illa fuit eius fides; ut se relictum esse deplorans, pro- pinquo tamen Dei auxilio consideres. Porro vocem hanc in primis notatam fuisse dignam hinc apparet, quod Spiritus S. quo melius eam insculperet hominum memoria, Syriaca lingua referri voluit. Nam hoc perinde est, ac si Christum eadem, qua tunc ore suo protulit, verba recitantem induceret. Quot turpior est eo- rum socordia, qui tantam Christi moestitiam, & tam dirum pauorem, quasi per iocum leuiter pratererunt. Quisquis autem reputat hac lege susceptam fuisse à Christo Mediatoris personam; ut reatum nostrum tam in anima, quam in corpore subiret, non mirabitur illi certamen fuisse cum mortis doloribus, quasi Deo irato in labyrinthum malorum proiectus foret.

III. Verget calumniator illa verba, sed absurdum videtur Christo elapsam esse desperationis vocem. Quibus hanc sententiam affingit, Caluio sibi obicere, hanc blasphemiam absurdam verum: nimirum quasi haec mens esset: tribui quidem Christo desperationem, in eo tamen nihil esse absur- di. Non secus ac si quis nostrum de numero Sacramentorum disputans sibi obiceret: at videtur absurdum, non nisi duo Sacramenta à Christo esse relicta. Et statim subiiceret, in eo nihil esse absurdi: hoc enim exemplo Iesuita vitur: hoc sibi certo pollicitus, sibi cum fungis esse negotium qui- bus facile quilibet persuadeatur.

IV. Sed, quam sit foeda impostura, quis non videt? Quo magis mirum, hac aut vnica, aut certe pra aliis maxima, non tantum resonare quoti- diana pulpita audenti tabularum; qui vix credant se functos officio con- cionandi, nisi tertio quoque verbo, de Caluio mentionem apud antoni- tam plebeculam: sed etiam tanquam crambe bis cocta repleri libros scri- pturientium, qui, centies refutati, non desinunt tamen esse importuni. Certe Caluini verba nihil significant huiusmodi: exaggerauit quantam po- tuit & debuit, vehementiam illam doloris, tum in corpore tum maxime in anima, quam si à Christo separamus, fieri non potest, ut constet nobis quanto pretio redempti simus. Id ut faceret, accessit quae proxime ad eos motus, quos in se homines quotidie sentiunt, cum pene ad desperatio- nem coguntur. Hic vero homini in finitis calumniis exercitatus, venit in mentem, non defuturos, qui haec omnia raperent in mala partem, verbis- que atrocissimis calumniis suam aggrauarent. Voluit istiusmodi peruer- sis ingeniis ire obuiam: itaque obicit sibi ipse, quod illis in mentem ven- turum sciebat. Sed absurdum videtur, inquit, Christo elapsam esse desperatio- nis vocem. Vbi non tantum illud absurdum videtur, sed etiam desperationis vocem quominus nominauit, suscepta aduersariorum persona: quasi dice- ret, Scio futuros, qui his verbis à me absurda asseri pronuncient, & des- perationem etiam Christo affingi. Itaque statim postea: Solutio facili est. Quam clausulam, cur tam facile pratererunt? non enim soluimus ea quae nostro ipsorum sensu dicimus; sed potius quae obiciuntur ab aduer- sariis.

V. Sed instat Hayus: Etsi non affirmabat, inquit, Christum desperasse, quid obicit, quominus vno verbo suam sententiam aperiret? Aut, quid facilius quam id negare? At ego contra: Si voluit affirmare Christum desperasse, quid obicit, quominus vno verbo suam sententiam eam esse reteretur? Aut cur difficilius est affirmare, quam negare? Itaque, si con- cludat calumniator, ideo credidisse Caluinum, quod illi imponitur, quia non discrete negauit: certe a quo saltem iure concludam, non credidisse, quia non discrete affirmauit.

VI. Sed agam apertius. Imo Caluinus, inquam, mentem suam discrete aperuit: primum aliis locis, tum isto etiam, Instit. l. 2. c. 16. §. 12. Hic nebulones quidam, licet indocti, malitia tamen magis quam infirmitate impulsus, clami- tant me atrocem facere Christo iniuriam, quia minime consentaneum fuerit eum de anima salute timere. Deinde, calumniam durius exagitant, me des- perationem adscribere Filio Dei, quae fidei contraria sit. Attende. Primo obie- ctionem nude proponit: ibique solum de salute timorem nominat. De- inde, obiectionis aggrauationem subiungit, ac tum desperationis nomi- men. Vnde igitur hoc à Caluino? Imo ab iis qui Caluio doctrinam, quam maxime poterant, calumniis grauant, eos vno nomine & imperitos & nebulones appellat: & merito. Vtinam ne Iesuitarum ii colores essent: sed non est saltem Caluini in hoc negotio vocabulum desperationis.

VII. Rem videamus. Caluinus igitur obreptatoribus suis respon- dens primo, discrete asserit, quicquid id sit tandem, quod Christo accidit, tamen omnino vacasse peccato. Obiungit, inquit, quod vitiosum per se est, indigne Christo tribui. Quasi vero supra Spiritum Dei sapiant, qui hac duo simul conciliat, Christum fuisse tentatum per omnia, sicut nos, & tamen absque peccato. Sensus est, eos, qui sic argumentantur, male assumere hunc timorem esse per vitiosum: nam testatur Spiritus Dei, Christum fuisse tentatum, sicut nos: tamen absque peccato; hoc est, eos tentationum mo- tus, qui in nobis sunt, & sunt vitiosi, in Christo fuisse, sed fuisse puros à vitio. Itaque, hunc etiam timorem etsi in Christo videamus, tamen non inferendum, aliquid igitur in eo fuisse vitij. At inquam, desperationem Caluinus nunquam credidit non esse vitiosam, imo non esse vitium: non potuit ergo eandem Christo tribuere.

VIII. Secundo, perspicue docet, fidem Christo semper integram, fat- tam rectam fuisse. Solutio, inquit, facili est: quanquam sensus carnis exitium apprehenderet, fixam tamen stetit fidem in eius corde, qua Deum praesentem in- tuitus est, de cuius absentia conqueiritur. Et post, Nihil obstat, quo minus Dei

alienationem mente conceperit Christus, prout sensus dicebat, & simul fide re- tinuerit Deum sibi esse propitium. Et in Institutione. Sciendum talom fuisse tentationem ex doloris & metus sensu; qua cum fide non pugnet, & hoc mo- do impletum est, quod habetur in concione Petri, non potuisse eum teneri ac dolo- ribus mortis: quia se quasi derelictum à Deo sentiens, ne tantillum quidem desce- dit à bonitatis eius fiducia. Quod docet celebris illa inuocatio; in qua, praedoloris vehementia clamauit, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Nam etsi supra modum angitur, non tamen desinit vocare Deum suum, à quo se derelictum exclamat. Quae quidem verba balucantiora sunt, quam vt villo arti- ficio detorqueri possint. Nam fidem & desperationem in vno eodemque homine quis Christianus possit simul concipere? Non certe Basilus Se- leuciensis, qui dixit homilia 15. πῶς δύνασθαι ἐξομῆσαι τὸν θεόν, ἔτι καὶ τὸν πᾶσι. Omnem ab anima desperationem exterminari, quando adsit fides.

X. Et cauillatur tamen Hayus, fidem intelligi, vel donum Dei, quo praeditus homo, consentiat omnibus articulis fidei, vel certam persuasio- nem, quam singuli habent de Deo in se beneuolentia. Priori notione ne- gat fidem contrariam esse desperationi: posse enim quempiam in despa- rationem cadere, vt tamen fidem non amittat. Quod si altero modo fi- dem intelligas, negat in eo posse eam fidem esse, qui horrenda inferni supplicia patitur. Caluinus autem hoc de Christo docere ostendit In- stitut. lib. 2. c. 16. leg. m. 11. Certe nulla fingi potest imago formidabilis abyssus (inquit) quam sentire se à Deo derelictum, & alienatum: & quum inuoca- ueris non exaudiri, porinde ac si in tuam perniciem ipse conspirasset: eo Christum videmus fuisse derelictum. Ut conatus fueris urgente angustia exclamare, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? Haec Caluinus: addens, timuisse ne absorberetur tanquam peccator. Inde concludit Hayus, non potuisse id Christo esse fidem cum eo timore.

XI. Respondeo, à Caluino fidem intelligi posteriori modo. Nam alter- ram illam tam diluam; quae etiam diabolus comperat, Caluinus sciebat esse fidei initium potius, quam fidem; itaque posse cum desperatione conuenire nullus dubitabat: eamque libens Papiſtis reliquisset, nisi scilicet, non tantum non consentire religioni Christianae, sed potius eam opa- pugnare. Porro, quod obicitur, de inferni supplicij, in solo Christo, fal- sum est: nam in eo vitumque fuisse constat: & horrenda illa, quae pro no- bis tulit supplicia, & fidem integram. In reliquis omnibus omnino ve- rum, non posse ambo simul consistere. Ratio, quia alij omnes haec suppli- cia tolerant, ob suapſorum peccata: Christus vero ob aliena. Itaque quem- admodum potuit Christus has pœnas tolerans nullum habere peccatum, sic etiam potuit desperatione carere, quia desperatio peccatum est. Potuit ergo Caluinus, & merito, inuenire cruciatus illos describere, quos nonst a caulis subiit Seruator, & Paulus non contatur maledictionem ap- pellare, ita tamen vt de Christi fide nihil minueret.

XII. Addunt argumenta. Vnum, distinctius à Bellarmino explicatum, in hunc modum: Christus vere pertulit statum damnatorum. At pœna damnatorum includit essentialiter desperationem, sicut felicitas inclu- dit certitudinem salutis. Ergo, Christus vel simpliciter desperauit, vel ve- re non pertulit pœnas damnatorum, secundum Caluinum.

XIII. Respondeo, damnatorum pœnas posse varie distingui: sed maxi- me, vt alia sint tantum pœnae: alia vero & pœnae, & peccata: quomodo Deus nouit peccata priora posterioribus viciſci. Desperationem autem non tantum esse pœnam, sed etiam peccatum. His ita positis, negatur ma- ior Syllogismi. Ratio, quia ne eos quidem, qui damnantur, oportet sub- ire omnes pœnas inferni: alioquin, æquabiliter omnes torquerentur, contra Christi sententiam, qui Tyrnos & Sidonios asserit mitius damnan- dos, quam ciues Corasin, & Bethſaida. Et Lombardus agnoscit, sicut bo- ni differenter glorificabuntur, alij magis, alij minus: sic malos differen- ter in inferno puniendos, alios alius tolerabilius, libr. 4. distinct. 49.

XIV. Sed inquit, desperatio est essentialiter in pœnis damnatorum. Recte. At Christus, inquam, non dicitur fuisse damnatus: sed tantum per- tulisse pœnas damnatorum, aut potius damnandorum, id est, eorum qui suorum scelerum pœnas apud inferos daturi erant. Itaque nihil necesse fuit Christum desperare, nec tamen non perfecte nos liberauit; non enim eo minus passus est pœnas nostris peccatis debitas: hoc enim sic intelli- gendum, vt separantur hæ pœnae, ab iis pœnis quae peccata sunt. Nam omnino certum est: nulla prorsus peccata, Christum assumpsisse: nec ali- ter vnquam sensit Caluinus.

XV. Pergit Bellarminus, argumentando: Quando Christus emisit ver- ba desperationis, vel emisit deliberata voluntate, vel non. Si primum, ergo vere desperauit, & peccauit. Si secundum, ergo in Christo fuit in- ordinatio passionum: quando quidem potuit metus praenire rationem, & extorquere vocem desperationis in iura voluntate. At hoc est contra Cal- uinum; qui nullam fuisse in Christo passionum inordinationem asserit. Præterea si non deliberate: ergo in eadem sententia prima pars esset de- liberata, nempe, Deus meus, altera in deliberata, quare dereliquisti me? Quod ne cogitari quidem potest. Ergo deliberate Christus desperauit, si desperauit.

XVI. Respondeo, calumniam calumnia cumulare, non esse Theolo- gice argumentari: sed diabolice in sanctos viros insurgere. Desperatio- nem non Caluinus nominabat: sed crepabant nebulones, imperitia pari- ter & malitia peccantes. Dei imperitia videtur Bellarminus: malitia sane frustra dissimulat. Ergo, Caluino iudice, neq; deliberate, neq; in delibe- rate, Christus desperauit. Anathema, si quis vnquam quid simile cogita- uit. Itaque, nulla potest concludi passionum inordinatio. Nam quod de altera parte deliberata, altera in deliberata obicit, videat quid agat. Nam in altero loco, cum precabatur Christus, Transiit à me calix iste: verum non ut ego volo: necesse habuit distinguere voluntatem, in naturalem & de- liberatam: vt priorem illius orationis partem, ad naturam referret, alter- ram ad deliberationem. Quid ergo? sensit ne naturalem voluntatem esse deliberatam, an non sensit? si prius, quis non videt distinctionis inepria? si posterior, quod omnino est necesse, ergo eiusdem orationis pars prior in deliberata est, altera deliberata. Explicet nunc nobis, quomodo id ipsum quod nunc negat quenquam capere posse, tum temporis ipse asserere po- tuerit; & videre, ne dum pietatem inſectatur, ipse se ridendum propinet.

XVI. Sed rursus insurgit Hayus: Sic Christus desperavit sensu carnis, quomodo mortem timuit. At Christus vere mortem timuit: ergo, secundum Calvinum, vere Christus desperavit. Imo, quid his facias non hominibus, sed hominum monstris? Calvinus Christum sensu carnis desperasse dixit: Calumnia centies reperita, sed ex mera impudentia. Tantum dixit sensum carnis exitium apprehendisse. Cui autem persuadebit

Iesuita, eum desperare qui exitium apprehendat? Nam & fideles subinde horrores inferni apprehendunt, nec tamen amittunt fidem. Psaltes, Psalmo 18. *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes impietatis turbabant me, dolores inferni circumdederunt me, praeveniant me laquei mortis. In angustiis meis invocavi Iehouam.* Et Christo quisquam id neget fidelium? Certe Calvinus erat inter fideles.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS, DE DESCENSU AD INFEROS.

Caput I.

CATHOLICOS NIHIL DETRAHERE ARTICULO.

ROXIMUM est, ut agamus de Christi Passione: ubi acerrima controuersia est de articulo Symboli, *Descendit ad inferos*, in quo primum calumnia sunt, deinde disputatio de interpretatione.

II. Calumnia gemina est. Prior Feuardenii Theomachia lib. 6. c. 1. ubi de Calvinistis, hunc, inquit, *fidei Christiana articulum multis artificibus conantur, vel omnino tollere de medio: vel saltem suspectum, ac dubium, velut de nouo inuentum, & Symbolo assutum, reddere.* Calumniae argumenta. Primum: Beza in magna fidei suae confessione, huius articuli nullam facit mentionem. Secundum: Calvinus Instit. lib. 2. c. 16. §. 8. *Particulam illam, inquit, qua legitur in Symbolo, apparet non adeo fuisse olim in aliis Ecclesiis usitatam. Coniicere licet post aliquantum temporis insertam: non protinus, sed sensim Ecclesiis insueuisse.*

III. Ita nullae sunt, quantumuis alienissimae, coniecturae, (nam & i. pse postea coniecturas appellat) quae phanaticis his Sycophantibus, non sint certissima argumenta. Beza, inquit, non meminit huius articuli. Certe Beza in Catechismo compendiaro Symbolum inseruit integrum; neque hoc articulo truncatum. Quis coegit? Aut cur non erasit, si improbauit? Imo ostendunt, si possint, vilo vnaquam loco, vel tenuissimum vestigium, quo constet à Beza vel tantillum suggillatum, & vicerint. At non recessit in maiori confessione. Quid ergo dicemus de Veteribus, qui hoc ipsum Symbolum ex professo tradentes & explicantes Catechumenis prorsus omiserunt, ut postea docebo? Quamquam eo loco facile vident omnes, Beza non propositum, recensere singulos articulos & alios. Sed in Feuardenio nihil erat humanitatis.

IV. De Caluino facilius negotium. Nam Bellarminus de Christo lib. 4. cap. 6. non tantum obseruat hunc ipsum articulum legi in Catechismo Caluini: sed praeterea diserte. Imo Calvinus lib. 2. Instit. cap. 16 §. 8. (& hunc eundem locum Feuardenius notabat) *dicit hunc articulum in praecipuis habendum esse.* Tanta scilicet fides est Franciscani.

V. Et sane, mira est hominis impudentia; locum misere truncantis, qui solus calumniam praefocasset. Integrum lege. *Nec vero descensum ad inferos omittere conuenit, in quo ad redemptionis effectum non parum est momenti. Quamquam enim ex veterum scriptis, particulam, qua legitur in Symbolo, apparet non adeo fuisse olim in Ecclesiis usitatam; in tractanda tamen doctrina summa locum ei dari necesse est: utpote, quarei maxima vtile ac minime spernendum mysterium continet, sunt quidem & ex Veteribus nonnulli, qui eam non pratermittant, unde conicere licet, post aliquantum temporis insertam non protinus, sed sensim Ecclesiis insueuisse.* Id certe extra controuersiam est, ex communi priorum hominum sensu, fuisse de sumptam: quando nemo est Patrum, qui non in suis scriptis descensum Christi ad inferos commemorat. En, quomodo Calvinus conetur vel omnino tollere, vel suspectum reddere hunc articulum: quem & necessario retinendum dicit: & magnum mysterium continere: & ex communi priorum sensu desumptum: & à nemine Patrum non commemoratum, scilicet ita norunt Monachi ex luce tenebras erare.

VI. Sed dixit tamen non fuisse olim Ecclesiis usitatam. Dixit sane: sed intellige, tanquam particulam Symboli: hoc est, fuisse quidem persuasum Ecclesiis descendisse Christum ad inferos: atque adeo neminem Patrum id non commemorare: sed non fuisse tamen in hoc huius Symboli contextu: quomodo & alia nonnulla. Et id vere dixit: nec solus dixit: nam Bellarminus ipse ipso illo c. iam notato, *Est autem obseruandum hanc particulam olim non fuisse in Symbolo apud omnes Ecclesias.* Similiter Eustachius à S. Paulo partis 2. tract. 2. disp. 6. q. 2. *Quae Symboli particula, licet olim non egeretur in Symbolo apud omnes Ecclesias, apud aliquas tamen fuit semper usurpata.* Quid? haeresis Bellarminum & Eustachium Feuardenius atcesset? Nam certe istis cum Caluino commune crimen erit, si crimen erit.

VII. Nec Bellarminus tantum. Sed & longe, longeque antiquior Rufinus, *Sciendum sane est quod in Ecclesia Romana Symbolo non habetur additum, descendit ad inferos: sed neque in Orientis Ecclesia, habetur hic sermo.* Et quamquam non admonuisset Rufinus, tamen res ipsa loquitur. Nam neque Irenaeus lib. 1. c. 2. neque Tertullianus contra Praxeam, & de ve-

landis Virginibus: neque Origenes initio *de p. p.*, dum regulam fidei recitant, vilo loco habent: neque Symbolum exponens Augustinus libro de Fide & Symbolo; & de Symbolo ad Catechumenos; & Sermonibus quinque ad Catechumenos: neque Chrysologus variis item sermonibus ad eoldem: neque is, quisquis est, siue Eusebius Emyssenus, ut Gagnaus purat, siue Cæsarius Arelatenis, ut Bellarmino visum, siue Eucherius Lugdunensis, ut Baronius maualt.

VIII. Et tamen, vide Franciscani audaciam: fallitur (inquit) apertissime Rufinus: & iacet plusquam viginti antiquorum Patrum testimonia à se enumerata notis in Irenaei c. 31. lib. 5. At hi loci cuiusmodi? Thaddaeus apud Eusebium historiae li. 1. c. vlt. Dionysius Areopagita, de coelesti Hierarchia, c. 4. Ignatius ad Trallianos: Abdias lib. 9. Nicodemus in Euangelio: Clemens Alexandrinus 2. & sexto Stromat. Origenes in 5. ad Romanos: Basilius in Pf. 48. Nazianzenus de Pascha: Epiphanius hær. 77. & 69. & in Anechorato: Tertullianus libro de Anima, & 4. contra Marcionem: Arnobius in Psal. 15. 87. & 137. Cyprianus 2. aduersus Iudaeos c. 24. & 25. Et Sermonibus de Cena Domini, deque Passione Christi: Lactantius de Resurrectione.

IX. Hic vero mitto de Rufino dicere, quem tum sua auctoritas, tum res ipsa facile tueretur. Sed qui nominantur auctores partim sublesta sunt fidei: ut Abdias, Nicodemus, & Lactantii carmen de Resurrectione: partim falso citantur, ut Areopagita, Arnobius, forte & alii. Reliqui agunt tantum de Descensu Christi ad inferos: at de Symbolo non agunt, aut de eius articulo. Itaque nihil probant, nisi quod Calvinus dixit, neminem esse Patrum, qui huius descensus mentionem non faciat.

CAP. II.

Catholicos non docuisse animas
extingui.

I. ALtera calumnia Bellarmini, est capite septimo; Brentium, Calvinumque accusantis, quasi docuerit animas hominum omnino extingui. Grauius accusatio: si vera. Nam crimen tantum, ut vere dixisset Bellarminus fateamur, hanc sententiam esse fundamentum Athesismi. Neque enim fieri potest, ut vllam salutem aeternam expectet; qui animam non credit aeternam. Et in Deum quomodo credet, qui ab eo salutem aeternam non expectet? Quo vel vnico poterat argumento deterreret Iesuita ab hac accusatione, qui sciuit Calvinum constanter docuisse certitudinem expectandae salutis, si quis vnaquam hominum: adeo ut vel Bellarmino iusta causa visa fuerit traducendae haereseos. Videte vos, cordati Iesuitae, vae cordiam, concedentis non posse expectare salutem aeternam, qui non crediderit animam aeternam: accusantis rursus Calvinum nimiae Confidentiae in expectatione salutis: & tamen accusantis Calvinum, quasi docentem animas interire. Satin' commode diuisa sunt argumenta duo haec?

II. Certe calumnia est puriissima. Nam contra, ex professo Calvinus disputat de animae immortalitate Instit. lib. 1. c. 13. Sed & *de p. p. lib. 1. c. 13.* integrum scripsit aduersus eos, tum qui animas fidelium dormire dicebant somnum perpetuum ad resurrectionem vsq; sine vilo beatitudinis sensu: tum qui eadem asserbant esse tantum vim vitae, quae ex spirita arteriae pulmonumq; agitatione ducitur. Quid plura? Feuardenius, qui nec ipse dentes abstinere potuit à sancto viro roduendo, Theomachiae lib. 8. c. 7. tamen nec ipsum asseruisse quiequam inuenit de mortalitate animae; sed tantum Libertinis fenestram aperuisse: & contra tamen diserte scripsisse: *haec delirio nihil absurdius fingi potest; homines ad imaginem Dei creatos, instar pecudum morte extingui.* Item: *Admonet Christus non ideo creatum esse hominis animam, ut mundo tantum ad paucos dies fruatur: sed ut sua vitam illi constet in caelo immortalitatem.* Item: *Colligimus animas ubi à corpore migrarunt, superstites viuere: alioqui luxuria esset ad latronem facta promissio Christi, quam etiam iureiurando confirmat.* Deniq; *deliros & phreneticos esse qui putant, animos nostros, aut vna cum corporibus interire, aut ita componi, ut perinde sit, atque si interirent.*

III. Sed audiamus tamen Bellarminianae criminacionis argumenta. Brentium in Catechismo dicere, descendere ad inferos esse peccatis inter-